

СЛУЖБ

НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕД.

„СЛУЖБЕН ЛИСТ НА СФРЈ“ излегува во издание на српскохрватски односно хрватскохрватски, словенечки и македонски јазик. — Огласи според тарифата — Жиро-сметка кај Службата на општественото книговодство за претплата, посебни изданија и огласи 608-3-291-2

Среда, 15 мај 1968

БЕЛГРАД

БРОЈ 19

ГОД. XXIV

Цена на овој број е 1,20 динари. — Аконтацијата на претплата за 1968 година изнесува 60.— дин. — Редакција: Улица Јована Ристиќа бр. 1. Пошта: 50-931, 50-932, 50-933 и 50-934; Служба за претплата 51-732, Продавна служба 51-671.

231.

Врз основа на членот 19 став 2 и членот 20 ст. 1 и 2 од Законот за девизното работење („Службен лист на СФРЈ“, бр. 29/66 и 54/67) и членот 37 став 2 од Законот за прометот на стоки и услуги со странство („Службен лист на СФРЈ“, бр. 27/62 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 14/65, 28/66 и 54/67), Сојузниот извршен совет донесува

ОДЛУКА

ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНЕНИЈА НА ОДЛУКАТА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА СТОКИТЕ ЧИЈ ИЗВОЗ И УВОЗ Е РЕГУЛИРАН

1. Во Списокот на стоките за кои се утврдуваат условите за извоз и увоз, кој е составен дел од Одлуката за определување на стоките чиј извоз и увоз е регулиран („Службен лист на СФРЈ“, бр. 37/66, 45/66, 13/67, 17/67, 30/67, 32/67, 40/67, 54/67, 11/68 и 13/68), во колоната 6 се вршат следните измени, и тоа:

Реден број	Шифра од Номенклатурата СНТ	Наименовање	Поранешна кратенка за стоковен режим	Се заменува со кратенка за стоковен режим
1	2	3	4	5
Во секторот 2 — Сурови материјали нејастиви освен горивото				
271	266-21-90	Влакна синтетички од определена должина	ГДК	ДК*
272	266-22-10	Влакна синтетички несечени во кабли	ГДК	ДК*
273	266-23-10	Влакна синтетички, од определена должина, влачени и чешлани	ГДК	ДК*
274	266-31-11	Целvlakно од волнен тип, невлачено ниту чешлано	ГДК	ДК*
275	266-31-12	Целvlakно од памучен тип, невлачено ниту чешлано	ГДК	ДК*
279	266-33-11	Целvlakно од памучен тип сечено, влачено или чешлано	ГДК	ДК*
280	266-33-12	Целvlakно од волнен тип сечено, влачено или чешлано	ГДК	ДК*
404	282-00-11	Лив стар машински	ГДК	ДК*
405	282-00-12	Лив стар трговски	ГДК	РК
406	282-00-19	Железо и челик, стари, други	ГДК	РК
407	282-00-20	Машински делови стари	ГДК	РК
408	282-00-30	Отпадоци од бел лим	ГДК	РК
409	282-00-90	Отпадоци од струготини од железо и челик, други	ГДК	РК
Во секторот 4 — Животински и растителни масла и масти				
6	411-32-10	Лој суров	ГДК	РК
7	411-32-21	Лој топен прв сок	ГДК	РК
8	411-32-29	Лој топен друг	ГДК	РК
24	421-60-10	Масло од сончоглед сурово	ГДК	РК
Во секторот 5 — Хемиски производи				
10	512-13-20	Трихлоретилен	ГДК	РК
93	512-53-93	Калциум глуколат	ГДК	ЛВО
122	512-74-90	Амиди, други	ГДК	ЛВ
139	512-85-10	Пиридин, пирамидон, амидопирин	ГДК	ЛВО
144	512-85-90	Хетероциклични соединенија, други	ГДК	ЛВ
168	513-24-10	Силициум	ЛВ	РК*
228	513-51-10	Цинков оксид	ЛВО	ЛВО*

1	2	3	4	5
235	513-56-10	Оловен минимум	ЛБО	ЛБО*
236	513-56-90	Оловни оксиди други	ЛБО	ЛБО*
238	513-62-10	Натриум хидроксид (каустична сода)	ГДК	ЛБО*
239	513-62-20	Натриум хидроксид произведен со електролиза	ГДК	ЛБО*
249	513-66-10	Корунд вештачки	ГДК	ЛБО*
297	514-24-59	Сульфати неоргански метални други	ЛБО	ЛБО*
414	533-10-10	Литопон	ЛБО	ЛБО*
426	533-20-10	Печатарски бои црни	ЛБ	ГДК
471	541-40-30	Кофеин и негови соли	ГДК	ЛБО
473	541-49-50	Theobromin и негови соли	ГДК	ЛБО
474	541-40-60	Атропин	ГДК	ЛБ
617	581-32-10	Целофан	ГДК	ДК*

Во секторот 6 — Изработени производи класификувани претежно според материјалот

283	651-71-10	Предиво од бескрајни влакна	ГДК	ДК*
516	664-13-20	Стаклени цевки	ГДК	ЛБ
549	665-81-20	Ампули од стакло	ЛБ	ГДК
567	671-20-11	Железо сурово нелегирано, бело	ГДК	РК
568	671-20-21	Железо сурово легирано, бело	ГДК	РК
575	671-40-10	Фероманган со содржина на јаглерод над 2%	ЛБ	РК*
576	671-40-20	Фероманган друг	ЛБ	РК*
578	671-50-12	Феросилициум друг	ЛБ	РК*
580	671-50-31	Ферохром со висока содржина на јаглен	ЛБ	РК*
581	671-50-32	Ферохром со ниска содржина на јаглен	ЛБ	РК*
582	671-50-33	Ферохром двојно рафиниран	ЛБ	РК*
587	671-50-80	Силикохром	ЛБ	РК*
591	671-50-99	Феролегури и силиколегури други	ЛБ	РК*

Во секторот 7 — Машини и транспортни уреди

489	729-11-10	Батерии електрични примарни	ГДК	РК*
-----	-----------	-----------------------------	-----	-----

Во секторот 8 — Разни готови производи

172	861-11-10	Стакла за очила, оптички обработени	ГДК	ГДК**
-----	-----------	-------------------------------------	-----	-------

2. Во секторот 5 — Хемиски производи, по редниот број 8 се додаваат два нови редни броја, кои гласат:

Реден број	Цифра од Ном. кл. тур. СНТ	Наименовање	Тар. број од Царинската тарифа	Форма на изво-зот	
1		3	4	5	6
„8а	512-12-91	Додецилбензол	29.01/2f	ЛБ	РК
8б	512-12-92	Тетрамерпропилен	29.01/2f	ЛБ	РК*
По редниот број 10 се додава нов реден број 10а, кој гласи:					
„10а	512-13-21	Тетрахлоретилен	29.02/3	ЛБ	РК*
Редните броеви 496, 497 и 662 се менуваат и гласат:					
„496	541-70-15	Ацетфенитидин, фенацетин, ацетанилид, ацетилосалицилна киселина	30.03	ЛБ	ЛБО
497	541-70-16	Natrium paraaminosalicylicum — PAS	30.03	ЛБ	ЛБО
662	599-59-13	Лепило за плочи од дрво	35.06/162, 161	ЛБ	ЛБ*

По редниот број 610г се додава нов реден број 610д, кој гласи:

„610д	581-20-15	Поливинил ацетат во емулзија и раствор	39.02/2	ЛБ	РК*
-------	-----------	--	---------	----	-----

3. Во секторот 6 — Изработени производи класификувани претежно според материјалот, редниот број 454 се менува и гласи:

„454	661-83-10	Плочи од азбест-цемент	68.12/1а	ЛБ	ГДК*
------	-----------	------------------------	----------	----	------

1	2	3	4	5	6
По редниот број 454 се додаваат четири нови редни броја, кои гласат:					
„454a	661-83-20	Плоча од цемент со целулозни влакна и слично	68.12/16	ЛБ	ГДК
454б	661-83-30	Цевки од азбест-цемент	68.12/2a	ЛБ	ГДК
454в	661-83-40	Цевки од цемент со целулозни влакна и слично	68.12/2б	ЛБ	ГДК
454г	661-83-90	Други изработки од азбест-цемент и слични влакна	68.12/3	ЛБ	ГДК“.

Редните броеви 488 и 489 се бришат.

4. Во секторот 7 — Машини и транспортни уреди, редниот број 555 се менува и гласи:

„555	729-96-10	Четкици за јаглен, за лачни ламби, батерии итн.	85.24/2,3, 5,6	ЛБ	ЛБ“.
------	-----------	---	-------------------	----	------

По редниот број 555 се додаваат два нови редни броја, кои гласат:

„555a	729-96-11	Јаглени (аморфни) електроди	85.24/1	ЛБ	РК*
555б	729-96-12	Антрацитни и амфорни маси	85.24/7	ЛБ	РК*“.

Редниот број 556 се менува и гласи:

„556	729-96-20	Електроди за електрични печки	85.24/4	ЛБ	РК*“.
------	-----------	-------------------------------	---------	----	-------

По редниот број 556 се додава нов реден број 556a, кој гласи:

„556a	729-96-21	Катодни блокови за електролиза на алуминиум	85.24/4	ЛБ	РК*“.
-------	-----------	---	---------	----	-------

5. Во секторот 8 — Разни готови производи, по редниот број 286 се додава нов реден број 286a, кој гласи:

„286a	862-42-21	Рендген-филмови двократно емулзирани, во ролни, неприготвени за продажба	37.02/2	ЛБ	ЛБО“.
-------	-----------	--	---------	----	-------

Редниот број 290a се менува и гласи:

„290a	862-44-12	Фотографски филмови или плочи неосветлени и неразвиени — за графичката индустрија	37.04	ЛБ	ЛБО“.
-------	-----------	---	-------	----	-------

6. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 59
17 април 1968 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Мика Шпиљак, с. р.

232.

Врз основа на членот 52 од Законот за прометот на стоки и услуги со странство („Службен лист на СФРЈ“, бр. 27/62 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 14/65, 28/66 и 54/67) и членот 41 став 2 од Законот за девизното работење („Службен лист на СФРЈ“, бр. 29/66 и 54/67), Сојузниот извршен совет донесува

ОДЛУКА

ЗА ДОПОЛНЕНИЕ НА ОДЛУКАТА ЗА РАБОТИТЕ НА ВРШЕЊЕ УСЛУГИ ПРИ ОБЛАГОРОДУВАЊЕ СТОКИ

1. Во Одлуката за работите на вршење услуги при облагородување стоки („Службен лист на СФРЈ“, бр. 45/66) по точката 5 се додава нова точка 5a, која гласи:

„5a. За работи на услуги при облагородување стоки што во Списокот на стоките за кои се утврдуваат условите за извоз и увоз, кој е составен дел на Одлуката за определување на стоките чиј извоз и увоз е регулиран, се означени со кратенката Д, РК и РК* потребно е одобрение, што го издава Народната банка на Југославија. Народната банка на Југославија издава одобрение за стоките означени со кратенката РК* — на предлог од соодветната групација на работните организации — потрошувачи, увозници и производители на односните производи,

а за производите означени со кратенката Д и РК — по претходно прибавено мислење од Сојузниот секретаријат за надворешна трговија, Сојузниот секретаријат за стопанство и Сојузната стопанска комора.

Одобрението од ставот 1 на оваа точка е потребно за вршење услуги при облагородување странски стоки во Југославија и за вршење услуги при облагородување домашни стоки во странство.

Одобренијата во смисла на ст. 1 и 2 на оваа точка ќе ги издаде Народната банка на Југославија за работите на облагородување стоки што се случени и ѝ се пријавени на банката до денот на влегувањето во сила на оваа одлука, ако ги исполнуваат условите пропишани со оваа одлука.“

2. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Р. п. бр. 60
8 мај 1968 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Мика Шпиљак, с. р.

233.

Врз основа на членот 6 ст. 1 и 4 од Законот за техничките мерки („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/65), во согласност со Сојузниот совет за труд, сојузниот секретар за стопанство пропишува

П РА В И Л Н И К

ЗА ТЕХНИЧКИТЕ МЕРКИ ЗА ПОГОН И ОДРЖУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИ ПОСТРОЈКИ

Член 1

Врз погонот и одржувањето на електроенергетските постројки ќе се применуваат техничките мерки содржани во Прописите за техничките мерки за погон и одржување на електроенергетски постројки, кои се отпечатени кон овој правилник и се негов составен дел.

Член 2

Со денот на влегувањето во сила на овој правилник престануваат да важат Правилникот за техничките прописи за погон, одржување и ревизија на електроенергетските постројки („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 6/57) и Техничките прописи за погон, одржување и ревизија на електроенергетските постројки, кои се составен дел на тој правилник а се објавени во Додатокот на „Службен лист на ФНРЈ“, бр. 6/57.

Член 3

Овој правилник влегува во сила по истекот на триесет дена од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 648/1
7 март 1968 година
Белград

Сојузен секретар
за стопанство,
др **Борислав Јелиќ**, с. р.

ПРОПИСИ ЗА ТЕХНИЧКИТЕ МЕРКИ ЗА ПОГОН И ОДРЖУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИ ПОСТРОЈКИ

1 ОПШТИ ОДРЕДБИ

- 1.1 Со овие прописи се определуваат технички мерки за погон и одржување на електроенергетски постројки.
Врз погонот и одржувањето на електроенергетските постројки задолжително се применуваат и заштитните мерки утврдени со други прописи.
- 1.2 Во смисла на овие прописи долу наведените изрази ги имаат следните значења, и тоа:
 - 1.21 Погон се производство, пренесување, распределба и користење на електрична енергија;
 - 1.22 Одржување е работа на одржување електроенергетски постројки во технички исправна состојба, во согласност со упатствата за одржување и со упатствата од производителот на опремата;
 - 1.23 Ревизија е периодичен преглед на електроенергетски постројки заради утврдување на нивната состојба и на погонската способност, кој се врши во временските растојанија предвидени со упатствата за ревизија;
 - 1.24 Ремонт е работа што има за цел со поголеми поправки и со замени на потраени делови, во границите на погонските потреби, да се одржи електроенергетската постројка во технички исправна состојба, а која се врши во временските растојанија предвидени со упатствата за ремонт.
- 1.3 Заради правилно одржување и користење на електроенергетската постројка, како и заради нејзина поголема погонска сигурност, за електроенергетската постројка мора да постои средена техничка документација.

- 1.31 Техничката документација, зависно од значењето и големината на постројката, треба, по правило, да содржи:

- главни карактеристики на објектите, постројките, машините и апаратите;
- упатства за погон на објектите и постројките;
- упатства за одржување на објектите и постројките;
- упатства за ревизија на објектите и постројките;
- упатства за ремонт на објектите и постројките;
- роковник на ситематското одржување со кој се регулираат одделни редовни работи како што се: подмачкување, замена на масло, испитување на масло, замена на одделни делови и сл.;
- досие на основниот објект, машина или апарат со шема на постројката, кое мора да ги содржи основните податоци;
- досие на градежните објекти или на нивните делови, кое мора да содржи податоци за локацијата на објектот, нивноста на теренот, геолошкиот состав на земјиштето и за хидролошките и метеоролошките прилики, како и ситуационен план на објектот, план на темелите на објектот и точен цртеж на сите делови што се наоѓаат в земја.

- 1.32 При текуштото одржување и ревизија треба да се состави и во техничката документација да се внесе извештај за состојбата на објектот, машината или апаратот, со назнака што треба да се обезбеди и да се направи за време на наредниот ремонт.

- 1.33 Во соодветно досие се внесуваат записниците за извршеното испитување на функционалноста на заштитните и регулационите уреди, како и меѓузависните склопови.

- 1.34 Сите промени, реконструкции, хаварии и нивни причини или какви и да било работи што ги менуваат основните карактеристики на објектот, мораат да се внесат во соодветното досие.

- 1.4 Секој електроенергетски објект мора да има потребна погонска документација.

- 1.41 Корисникот на електроенергетскиот објект е должен, во согласност со важечките прописи и погонските упатства, а врз основа на потребите и искуствата, да ги определи големините што мораат да се забележуваат односно регистрираат во текот на погонот. Големините треба да бидат определени така што да можат да се контролираат состојбата и промените на односниот објект, машина или апарат, како и на целиот погон.

- 1.42 Некоја електроенергетска постројка односно нејзин дел кој функционално или со оглед на персоналот кој ракува со него сочинува одделна целина, мора да има писмена евиденција:
 - за примопредавање должност на смената;
 - за наредбите и упатствата;
 - за погонските манипулации, реагирањата на заштитните уреди, кваровите и мерките преземени за нивно отстранување (оперативен дневник);
 - за работните налози и дозволите за работа на одделни делови на постројката при одржувањето, ревизијата, ремонтот и поправката;
 - за големините што ги покажуваат инструментите од значење за технолошкиот процес на односниот дел на постројката во определени интервали, а кои ги пропишува корисникот (погонски листи);
 - за податоците што се регистрираат автоматски.

- 1.43 Со правилникот на работната организација треба поблиску да се определат роковите и

- начинот на чувањето на погонската документација.
- 1.44** Дневната погонска документација мора секојдневно да ја прегледува и заверува лицето што за тоа го определила работната организација.
- 1.5** За секој електроенергетски објект мораат да постојат детални интерни прописи за манипулацијата, работата и безбедноста при работата, за одржувањето и контролата на постројката, како и за евиденцијата за тоа.
- 1.51** За секоја позначајна постројка и уред: котловска постројка, цевовод, парна турбина, разладен уред, постројка за приготвување вода, уреди за контрола и регулација на топлотниот процес, уреди за истовар, дробење, складирање и транспорт на гориво до котловскиот бункер, електрофилтри, чадоводни објекти и сл. во термоелектрани; брана и доводен орган, хидромеханичка опрема, цевовод и водна турбина во хидроелектрани; мотор со внатрешно согорување, како и генератор, синхронен кондензатор, енергетски трансформатор, електро-мотор, енергетски кабелски вод, разводна постројка и команда, уред за релејна заштита, електроавтоматика и телемеханика во објекти за пренос и распределување електрична енергија — мораат да постојат детални писмени упатства за погон, одржување, ревизија и ремонт, што ги даваат производителите на постројките и уредите односно проектантите на објектот. Таквите упатства може, по потреба, да ги дополнува техничката служба на корисникот.
- Еден примерок од овие упатства мора да се приложи кон техничката документација, а другиот примерок да се истакне на видно место така што да му е пристапен на погонскиот персонал (во близина на постројката односно уредот на кој се однесува).
- 1.52** За главниот погонски објект, ладилници, објекти за транспорт на јаглен, водочистилници, објекти за електрофилтри и чадоводни објекти, објекти за довод и одвод на погонска вода, канализација, складови за гас, складови за текушти горива, како и за сите други градежни објекти значајни за непречен погон на електрана, мораат да се изработат потребни упатства со роковници за технички надзор и контрола и упатства за нивниот погон и одржување.
- 1.6** Издавање налози, надзор и непосредни технички работи во погонот, при одржување, ревизија и ремонт, а од кои зависи сигурноста на луѓето, односно погонот, можат да вршат само лица што имаат соодветни стручни квалификации според правилникот на работната организација.
- Со правилникот на работната организација се определуваат времето и начинот на кој се проверува дали лицата на кои им е доверено ракувањето и одржувањето на уредите и постројките ги познаваат пропишаните мерки и упатства.
- 1.61** Сите работи на делови од постројките што се во погон или надвор од погонот, треба да се издадуваат под надзор на одговорното стручно лице.
- 1.62** Пред почетокот на работата, раководителот на работите треба да добие од овластеното лице дозвола за работа, да ги провери спроведените мерки за обезбедување и сам да спроведе дополнителни мерки на обезбедување на работното место во смисла на интерните прописи за манипулација, работа и безбедност во постројката.
- 1.63** По завршувањето на работата, раководителот на работите ја проверува исправноста на извршените работи, ѝ дава налог на работната група да ги отстрани поставените обезбедувања и да го напушти работното место. По завршувањето на работите и отстранувањето на обезбедувањата поставени на работното место раководителот на работите и лицето што ја издало дозволата за работата писмено констатираат дека работите се завршени и дека дозволата за работа престанала.
- 1.64** Персоналот што работи смее да се движи исклучително во оние делови на погонските простории што ќе ги определи раководителот на работите.
- 1.65** На овластените лица што ја организираат работата, водат надзор или самостојно работат во погонот, мораат да им бидат пристапни сите средства потребни за таа цел, како и техничката и погонската документација, заради правилен надзор и ракување со постројките што им се доверени.
- 1.66** Сите лица запослени во погонот мораат да бидат добро запознаени со упатството за давање прва помош на лица повредени од удар на електрична струја и со упатството за постапката во случај да избувне пожар.
- 1.67** Раководител на работите е одговорен технички стручњак на кого му е доверено тој со своја екипа или сам да ја изврши работата односно надзор над работата на електроенергетската постројка или на некој нејзин дел, што се утврдува во дозволата за работа.
- 1.7** Пристап во просториите и во заградените простори што служат исклучително за погон на електроенергетските постројки, му е дозволен само на стручниот персонал што работи во погонот или на одржувањето, ревизијата односно ремонтот на односната постројка.
- Пристап во наведените простории или простори им е дозволен, по исклучок, и на нестручни лица во присуство на определено стручно лице, како и на лица што работат во погонот на помошни работи а се запознаени со обемот на опасноста што може да настане во врска со работата на односната постројка.
- 1.71** Просториите и заградените простори на електроенергетски постројки, што само повремено се прегледуваат или чистат, мораат да бидат заклучени, а клучевите мораат да се чуваат на определено место.
- 1.8** Погонските простории мораат да се одржуваат во чиста и уредна состојба и во нив не смеат да се наоѓаат предмети што не се функционално поврзани со намената на тие простории, а го попречуваат правилниот погон или можат да предизвикаат пожар.
- Патиштата на внатрешните и надворешните комуникации не смеат да бидат со ништо заградени.
- 1.81** Уредите за проветрување и климатизација на воздухот, осветлението и греењето мораат да се одржуваат во исправна состојба.
- Инсталацијата за резервно (помошно) осветление треба уредно да се одржува. Ако постројката нема помошно осветление, мораат на определено место да се држат во приправност доволен број акумулаторски или батериски рачни светилки.
- 1.82** Целокупниот помошен изолиран алат и изолационата опрема, што служат за работа во електроенергетски постројки, мораат да се држат во исправна состојба. Овој алат и опрема мораат да бидат испитани и атестирани од страна на определена установа или лабораторија на производителот.
- 1.9** На сите електроенергетски уреди мораат да се наоѓаат таблици со карактеристиките на односниот уред.
- 1.91** Местата што се обезбедени мораат да бидат видно обележени со таблици на кои е означено кој го извршил обезбедувањето и бројот на дозволата за работа.

2 ТЕРМОЕЛЕКТРАНИ**2.1 Доставување и приготвување на гориво****а) Цврсто гориво**

- 2.101 Во склопот на работата на уредот за доставување и приготвување на цврсто гориво мораат да се контролираат и да се регистрираат карактеристичните податоци што ќе ги определи корисникот, а од кои може да се следи технолошкиот процес и состојбата на постројката.
- 2.102 Ако е загрозувана постројката за доставување и приготвување на гориво или персоналот што ракува со неа, треба веднаш да се запре работата на целата постројка односно на загрозуениот дел на постројката доколку тој дел сочинува технолошка целина.
- 2.103 Сите сигурносни уреди, покрај редовните контроли по ревизијата и ремонтот, задолжително треба да се испитуваат во временските растојанија дадени во упатството за погон на постројката.
- 2.104 Постојката мора да биде блокирана така што испатување на еден уред во синџирот да предизвикува исклучување на сите други уреди зад него — гледано во правецот на движењето на горивото.
- 2.105 Уредите за исклучување во случај на опасност мораат да бидат поставени по целата должина на транспортните ленти.
- 2.106 Уредите за доставување и приготвување на гориво треба да бидат повремено подложени на ревизија и ремонт. При определување на временските интервали за ревизија и ремонт, треба да се земат предвид и условите под кои работела постројката односно нејзиниот дел.
- 2.107 Сите уреди за доставување и приготвување на гориво, што се наоѓаат во резерва или се во погон, мораат да се одржуваат во исправна состојба.
- 2.108 При работите на одржувањето и поправките на уредите за доставување и приготвување на гориво, работните места мораат да бидат прописно обезбедени.

б) Течно гориво

- 2.111 При користењето на течно гориво мораат да се контролираат и регистрираат карактеристичните податоци врз основа на кои може да се утврди потрошувачката и движењето на течното гориво во технолошкиот процес на постројката.
- 2.112 Црпната станица на течното гориво, со припаѓајќите уреди во самиот објект, мора да биде димензионирана така што да обезбеди непрекинато снабдување на горивникот во постројката со течно гориво од соодветен притисок.
- 2.113 Секој котел мора да има посебен довод на течно гориво од резервоарот за гориво. За секој довод на течно гориво мораат да се предвидат црпи за гориво од соодветен капацитет, со резерва во црпките од 100%. Снабдувањето на котлите со течно гориво мора да биде автоматизирано, со можност за манипулирање и на самото место и од термокомандата.
- 2.114 Резерварите за течно гориво треба повремено да се одводнуваат, а филтерите за одвојување на груба нечистотија редовно да се чистат.
- 2.115 Електричните уреди на црпната станица за течно гориво мораат да бидат изведени во согласност со Прописите за електричните постројки на надземни места загрозуени од експлозивни смеси (Додаток на „Службен лист на СФРЈ“, бр. 18/67).
- 2.116 Потребните посебни мерки на сигурност мораат да бидат детално разработени со интереси прописани во корисникот (точка 1.5).

2.2 Котловски постројки

- 2.201 Просторот околу котелот и сите подести, галерии и скали мораат да бидат лесно пристапни и проодни.
- 2.202 За време на погонот на котловската постројка сите излези на котларницата мораат да бидат отклучени и слободни. Вратите мораат да се отвораат во поле.
- 2.203 Во близината на котловската постројка забрането е да се држат лесно запаливи течности и предмети што би можеле да предизвикаат пожар.
- 2.204 Пред пуштањето на котловската постројка во погон, треба да се провери дали се поставени односно земен предвид сите пропишани обезбедувања, дали се отстранети оние предмети што не ѝ припаѓаат на котловската постројка и дали е котелот со сите свои помошни уреди готов за погон.
- 2.205 Пред првото пуштање во погон на котловската постројка, како и по ревизија и ремонт, задолжително треба да се испита работата на сите сигурносни и заштитни уреди, како и да се провери работата на мерењето, сигнализацијата и далечинското командување.
- 2.206 Пуштањето во погон и потпалувањето на котловската постројка се врши според упатствата за погонот. Претходно треба да се проверат огништата и тоа најмалку 5 мин. ако за горење се користи јагленов прав, а најмалку 10 мин. ако за горење се користи гасовито или течно гориво доколку со упатствата за погонот не е определено поинаку.
- 2.207 За секоја котловска постројка се води дневен погонски лист во кој се внесуваат часовните или полу часовните читања на карактеристичните елементи предвидени со упатствата за однесањата на постројката, а врз основа на кои може да се контролира работата и погонската состојба на котловската постројка. Од овие можат да се изземат автоматизираниите котловски постројки, за кои важи посебниот начин на полуавтоматско или автоматско регистрирање на погонските податоци.
- 2.208 При растројство на работата на котловската постројка, во дневниот погонски лист по хронолошки ред се внесуваат сите забележани појави, сигнали и слично, за врз основа на нив да може да се анализира работата на сигурносните и заштитните уреди, како и да се утврди причината на растројството.
- 2.209 Кога ќе се утврдат пречките или неправилностите во погонот што би ја загрозувале постројката или погонскиот персонал, котловската постројка треба веднаш да се стави надвор од погонот.
- 2.210 Сите делови и средства за ракување и надзор над работата на котловската постројка мораат да бидат означени со натписни плочици, покажувач на положбата и со нумерација што им одговара на броевите дадени во упатствата за работата на постројката и во принципалните шеми.
- 2.211 Од котлите што повремено или постојано се палат со гасовито односно течно гориво, треба веднаш по прекинувањето на палењето да се извадат распреувачите од горилниците и да се одвојат од цевководите за снабдување со гориво.
- 2.212 Ревизијата и ремонтот на котловската постројка се вршат во временски интервали и според упатството на испорачувачот на опремата. Ако не е прецизирано со упатството, ревизија се врши по 2000 до 3000 погонски часови, а ремонт еднаш годишно. При определувањето на овие временски интервали, треба да се земат предвид условите под кои котловската постројка работи.

- 2.213 Внатрешниот преглед на котловската постројка се врши најдоцна 2 месеца по нејзиното прво пуштање во погон. Подоцнежните прегледи се вршат најмалку еднаш годишно. Ако се најдат траги на корозија, каменец или наглад, мораат веднаш да се преземат соодветни мерки заради отстранување причината на тие појави. Официјалните прегледи и испитувања на котловските направи се утврдени со Техничките прописи за изработка и употреба на парните котли, парните садови, прегрејувачите на пара и загрејувачите на вода (Додаток на „Службен лист на ФНРЈ“, бр. 7/57, 22/57 и 3/58).
- 2.214 Котловската постројка во ладна резерва треба да се одржува во исправна состојба како да е во погон. Ако котловската постројка треба подолго да стои неискористена, се врши нејзино конзервирање според упатството на испорачувачот на опремата. При повторно пуштање во погон треба да се постапи според важечките прописи.
- 2.215 Покрај редовното осветление, котловската постројка мора да има и помошно осветление. Помошното осветление мора да биде такво што да му овозможи непречена работа на персоналот што ракува со постројката за време на испуштањето од погонот на основниот извор на светлина. Водоказите и манометрите, како и другите за погонот значајни инструменти и направи, потребно е посебно да се осветлат.
- 2.216 Квалитетот на напојната вода мора да ги исполнува барањата дадени со упатствата за односната котловска постројка и со овие прописи (точка 2.7). Контрола на квалитетот на водата се врши најмалку еднаш во текот на една смена.
- 2.217 Покрај задолжителниот преглед и контрола на сигурносните уреди и блокада по ревизија и ремонт, овие уреди треба да се контролираат и кога тоа погонските прилики ќе го дозволат.
- 2.3 Цевоводи и припаѓачки арматури**
- 2.301 За секој цевовод мора да се изработи точна шема со вртани симболи, пресеци, со видот на материјалот на цевките и со броевите и карактеристиките за арматурите. Тоа е особено потребно да се изработи совесно за подземни цевоводи или цевоводи во канали.
- 2.302 Вентили, засуни и други арматури мораат да имаат натписи со броеви, читливи ознаки на правецот, циркулацијата и степенот на отворањето — според шемата и според упатствата, за да може да се ракува исправно со нив и за да се спречат манипулативни грешки и несреќни случаи.
- 2.303 Ако цевоводот или на него припаѓачката арматура се оштети до таа мера што да може да го загрозува другиот дел на постројката и персоналот што ракува со постројката, оштетеното место треба веднаш да се одвои или да се запре работата на припаѓачкиот дел на погонот.
- 2.304 На затворачките органи мора да им се обрне тено место треба веднаш да се одвои или ната непропустливост. Кога тоа ќе го дозволат погонските прилики, треба да се испита дали затворачкиот орган лесно се отвора и затвора.
- 2.305 Вентилите на сигурноста, редукционите вентили, вентилите за затворање во случај на прскање на цевоводот, бргузатворачките вентили, како и вентилите снабдени со преносник или електричен уред, треба по ревизија и ремонт задолжително да се испитаат според упатствата на испорачувачот на опремата.
- 2.306 На цевоводите за свежа пара, а особено на цевоводите за високи притисоци и температури, мораат почесто да се прегледаат потпорките (непоместливи и поместливи), како и другите носечки делови, за издолжувањата под дејство на топлината да не создаваат недоzwолени напрегања. Особено треба да се внимава на состојбата на пароводите (пукнатини, корозија, зголемување на пречникот и сл.) за да се избегне опасноста при работата. Сите уочени недостатоци мораат веднаш да се отстранат.
- 2.307 Повремено треба да се контролира изолацијата за да се утврди состојбата на изолацијата а особено за да се утврди дали е таа доволно заштитена од водени капки, влага, механички удири и сл. Сите оштетувања и недостатоци на изолацијата треба веднаш да се отстранат.
- 2.308 Сите цевоводи и арматури во кои температурата изнесува над 50°C треба да се изолираат за да се намали загубата на топлината, постигне поголема погонска сигурност и заштити погонскиот персонал.
- 2.309 Изолацијата на цевоводите треба да е изведена така што на површината на изолацијата температурата да не изнесува повеќе од 45°C.
- 2.310 При првото пуштање во погон, цевоводот мора да се испере, и тоа по потреба и со база за да се отстрани нечистотијата, а цевоводот за свежа пара треба да се издува со пара.
- 2.311 Цевоводите и пароводите треба да се пуштаат во погон според упатството на испорачувачот или конструкторот. Ако упатство не постои, парниот цевовод треба да се пушта во погон со лесно отворање на затворачките органи при интензивно одводнување и издувување додека не се постигнат потребните вредности, а цевоводот за течност — со лесно отворање на затворачките органи при интензивно испуштање на воздухот. Нагло отворање на затворачките органи е забрането.
- 2.312 При запирањето погонот на пароводот, треба да се отворат сите органи за испуштање на кондензатот за да се спречи корозијата.
- 2.313 Пароводите смеат да се поправуваат само за време на прекинот на погонот, односно може да се поправува само оној дел на пароводот што е сосем исклучен од погонот.
- 2.314 Сите поправки на пароводот и цевоводот мораат да се вршат под надзор на стручен одговорен раководител, кој за таа работа издава упатство и налог.
- 2.315 Делот на цевоводот на кој се врши поправка мора да биде со затворачки органи одвоен од другиот дел на постројката. На местото на работата (на затворачките органи) мораат да бидат видно истакнати табели на обезбедување на кои е наведено кој го извршил обезбедувањето и по чиј налог. Се препорачува и заклучување на затворачките органи со помош на синцири, симнување на тркалата од вретената на вентилите, а при електричен погон и исклучување на напојувањето со електрична енергија (симнување на осигурувачите итн.).
- 2.316 Ако затворачките органи пропуштаат или ако се врши поголема поправка (измена на вентили, заварување на цевоводи и сл.) треба, покрај обезбедувањето од точката 2.315 од овие прописи, да се вметне слепа прирабница за да се заштити наполно од пара и течност оној дел на цевоводот што се поправува.
- 2.317 При поправките на машините што се врзани за цевоводот, работното место мора да се обезбеди според точката 2.316 на овие прописи.
- 2.318 Загревањето и испитувањето на поправените делови на цевоводот треба да се врши во присуство на одговорниот раководител.
- 2.319 Најстрого е забрането испитувањето на цевоводот со компримиран воздух или со врела вода, ако е на нив претходно извршена поправка. Во таков случај цевоводите треба да се испитуваат со ладен воден притисок.

2.320 Сите цевоводи заради подобро распознавање и преглед треба да се означат со следните бои:

Намена	Основна боја	Ознака на цевоводот	Поблиска намена
пара	црвена	црвено црвено-бело- -зелено црвено-зелено- -црвено	заситена пара претгреана пара испусна пара
вода	зелена	зелено зелено-бело- -зелено зелено-црвено- -зелено светлозелено зелено-жолто- -зелено светлозелено- -црвено-светло- зелено зелено-црно- -зелено	пивка вода топла вода напојна вода бунарска вода кондензирана вода мека вода отпадна вода
воздух	сина	сино сино-бело-сино сино-црвено- -сино сино-црно- сино плаво-црно- -плаво	воздух на дувал- ката топол воздух компримиран воздух јаглен прав
гас	жолта	жолто жолто-бело -жолто жолто-сино- -жолто жолто-зелено- -жолто	градски гас (плин) ацетилен водород јаглен-диоксид
вакуум	сива	сиво	вакуум

2.321 Цевоводите со пречник до 50 mm треба да бидат бојосани по целата должина. Цевоводите со поголем пречник треба на прирабниците да се означат и со стрелки, што го покажуваат правецот на протекувањето, и тоа на определени растојанија зависно од должината на цевоводите, положбата и подобро уочување.

2.4 Уреди за отстранување пепел и шлага

- 2.41 Уредите за отстранување пепел и шлага мораат да се користат, прегледуваат и одржуваат во согласност со упатствата на производителот односно проектантот на постројката.
- 2.42 Делот на постројката врзан за котелот подлежи на ревизија и ремонт заедно со котловската постројка, ако со упатството од точката 1.51 на овие прописи не е определено поинаку.
- 2.43 Во упатствата од точката 2.41 на овие прописи треба да се предвидат услови под кои во случај на краток спој на делот на електрофилтерот другиот дел на филтерот може да остане во погон.
- 2.44 Електрофилтерот мора да биде исклучен за време на погонот на котелот со течна или гасовита гориво. Филтерот се вклучува најрано 10 минути по преминување на палење на котелот со цврсто гориво.
- 2.45 Ако се транспортираат во отворени садови или транспортери на отворен простор, пепелот и шлаката мораат да се навлажат.

2.5 Парни турбини со помошни уреди

- 2.501 Пред пуштањето на турбинската постројка во погон, како и по ревизија и ремонт, треба да се испита работата на сите сигурносни, заштитни и регулациони уреди, како и да се про-

вери работата на уредите за мерење, сигнализација и далечинско командување. Особено треба да се обрне внимание на снабдувањето на парната турбина со масло и на притисокот на маслото зад главната и помошната маслена пумпа.

- 2.502 По извршената ревизија и ремонт турбинската постројка се пушта во погон под надзор на раководителот на работите и на техничкиот раководител на погонот а според упатствата на производителот.
- 2.503 Турбинската постројка повремено треба да се запре со некој од сигурносните уреди за да се провери исправноста на тие уреди.
- 2.504 При секое задвижување на турбоагрегатот со сила над 30 MW, во погонскиот лист секои 15 мин. се внесуваат карактеристичните големини и манипулации изведени за време на задвижувањето. Погонскиот лист се води сè додека парната турбина не се оптовари.
- 2.505 При појава на поголеми вибрации за време на задвижувањето или погонот од оние што се наведени во упатството, турбоагрегатот мора да се запре.
- Пред и по секоја ревизија и ремонт на турбината, мораат да се контролираат вибрациите на карактеристичните места што се определени во упатството за погонот, и добиените податоци да се одложат во досието на машината.
- 2.506 Пред и по секоја ревизија и ремонт на турбинската постројка, мораат задолжително да се измерат карактеристичните зазори на машината (помеѓу статорот и роторот, во лежиштата, затиначите и сл.).
- 2.507 Во случаите што според упатството за погон на турбинската постројка ја загрозуваат постројката или погонскиот персонал, турбинската постројка мора веднаш да се запре.
- 2.508 Ако со упатството за погон не е определено поинаку, ремонт на турбинската постројка се врши задолжително по истекот на една година од денот на пуштањето на постројката во погон, а подоцна во секој период од една до пет години. При определувањето на овие временски интервали мораат да се земат предвид условите под кои парната турбина работела.
- 2.509 Сите затворачки органи и средства за ракување и надзор над работата на турбинската постројка мораат да бидат означени со натписни плочички со покажувач на положбата и со броеви што им одговараат на броевите дадени во упатствата за работата на постројката и во принципиелните шеми. Покрај натписите на што се однесуваат, мерните инструменти мораат на скалата да ги имаат со црвена боја обележени најголемите и најмалите вредности за односното мерно место.
- 2.510 За секоја парна турбина задолжително се контролира времето на запирањето на роторот по прехинувањето на доводот на свежа пара. Ако тоа време отстапува од порано утврдено, мора да се најде причината и да се отстрани.
- 2.511 Упатствата за погон на парната турбина мораат да ги содржат дозволените обеми и височини на фреквенцијата, температурата и притисокот на пара и на релативните истеганја при кои турбината може трајно да работи. Исто така, упатствата мораат да содржат податоци за дозволените краткотрајни пораста на температурата и притисокот на парата. Овие податоци се даваат за дозволено часовно и годишно траење.
- 2.512 Пред секое задвижување на турбината, од резервоарот за масло треба да се испушти водата, да се контролира нивото на маслото, а најмалку еднаш годишно да се изврши хемиска анализа на маслото. Резервоарите треба да се пополнуваат само со масло од ист квалитет.

- 2.513 Парната турбина во ладна резерва треба да се одржува во исправна состојба како да е во погон. Ако парната турбина нема да се користи подолго време, треба да се изврши нејзино конзервирање според упатството на производителот.
- 2.514 Исплакување на турбината се врши во временскиот период и на начинот што ќе ги утврди производителот на турбината односно техничката служба на корисникот.
- 2.6 Разладни уреди**
- 2.61 Техничката документација мора да ги содржи топлотните карактеристики на ладењето на циркулационата вода, што ги дава конструкторот на ладилникот.
- 2.62 Електроенергетските објекти мораат за својот тип на ладилникот да имаат детално разработен режим на работата, како и режим на распределбата на водата по кондензаторите, обезбедувајќи најцелесообразен вакуум зависно од режимот на работата на турбината и од температурата на разладната вода. За ладилници со вентилатори мора да биде разработен режимот на работата на вентилаторите за разни годишни времиња.
- 2.63 Во електроенергетски објекти со протечно или комбинирано ладење, потребно е на температури пониски од $+5^{\circ}\text{C}$ да се врши рецикулација на топлата вода пред решетките на црпните станици заради спречување на замрзување.
- 2.64 При целосно запирање работата на ладилникот, треба да се овозможи протек на извесна количина топла вода за да не се замрзне базенот.
- 2.65 Ладилници надвор од погонот со пришишта во кули од дрво мораат да бидат обезбедени од пожар.
- 2.66 Ладилниците треба повремено да се отточуваат за да се отстрани талогот и да се снижи концентрацијата на солта од водата.
- 2.67 Разладните кули мораат да бидат снабдени со хидранти, заради перење и гасење на евентуален пожар.
- 2.68 Водата што во ладилниците се додава за да се надомести загубата на водата поради испарување и отточување, мора да биде бистра и хемиски приготвена.
- 2.7 Приготвување на вода**
- 2.71 Поради работа со хемикалии опасни по здравјето на лицата што ракуваат со нив, мораат да се применуваат мерките предвидени со важечките прописи за заштита при работата со штетни материи.
- 2.72 Котловските постројки мораат да бидат снабдени со соодветен уред за приготвување на напојната вода и со соодветна апаратура со стручна контрола — во согласност со типот на постројката.
- 2.73 Уредот за приготвување на водата мора да има соодветни инструменти за да се следи постојано квалитетот на напојната вода.
- 2.74 Заради детално хемиско испитување на квалитетот на водата, термоенергетските објекти мораат да имаат лабораториска опрема потребна за испитување на водата, парата и кондензаторот.
- 2.75 Земање на потребните мостри за лабораториско испитување треба да се врши најмалку еднаш во текот на смената, ако со упатството за погонот не е определено поинаку.
- 2.76 Уредот за приготвување на водата мора да биде таков што да дава квалитет на напојната вода кој што му одговара на типот на котловската постројка за да не дојде до внатрешни оштетувања на котелот, односно кој и одговара на турбинската постројка во поглед на чистотата на парата за да не дојде до замрзување на турбинските лопатки.
- 2.8 Контрола и регулација на топлотниот процес**
- 2.81 Уредите за контрола и регулација на топлотниот процес мораат да бидат изработени и поставени така што да обезбедуваат правилно функционирање на постројката на која и служат.
- 2.82 За исправно функционирање на уредите за контрола и регулација на топлотниот процес во случај на снемјување на струјата, мора да се обезбеди снабдувањето на тие уреди од независен извор со можност за автоматско и рачно вклучување. За уреди што користат масло или воздух под притисок потребно е исто така да се обезбеди резервно напојување.
- 2.83 Сите елементи на контролните и регулационите уреди мораат да бидат видно обележени со натписни плочички или со броеви што му одговараат на обележувањето во принципиелните и деталните шеми. На скалите на инструментите мораат со црвени ознаки да бидат обележени најмалите и најголемите погонски вредности на мерената големина.
- 2.84 Уредите за контрола и регулација на топлотниот процес при нормална работа на постројката, мораат да бидат постојано во погон, а заштитните органи и сигнализацијата секогаш исправни и готови за функционирање.
- 2.85 Кога кој и да било од основните уреди за контрола и регулација на топлотниот процес ќе откаже, треба веднаш да се запре работата на целата постројка.
- 2.86 При работата со уред што содржи жива, мораат да се преземаат посебни претпазни мерки. За таква работа мора да биде определена специјална просторија што обезбедува хигиенски и технички услови потребни за безопасна работа.
- 2.87 Работната организација треба со свој интерес пропис да ги пропише мерките на безбедноста што се спроведуваат кога одржувањето, ревизијата или ремонтот се врши за време на погонот.
- 2.88 Електроенергетските објекти мораат да имаат потребни лабораториски мерни инструменти со соодветни атести, за да се овозможи проверување на исправноста на работата на уредите за контрола и регулација на топлотниот процес.
- 3 МОТОРИ СО ВНАТРЕШНО СОГОРУВАЊЕ**
- 3.1 Првото пуштање во погон на мотор со внатрешното согорјување, како и неговото пуштање во погон по ревизија и ремонт, треба да се врши под надзор на одговорен раководител на односниот дел на погонот.
- 3.2 Во случаите кои според упатството за погонот на моторот со внатрешно согорјување ја загрозуваат постројката или погонскиот персонал, моторот мора веднаш да се запре.
- 3.3 Ако со упатството не е определено поинаку, ревизија на моторот со внатрешно согорјување треба да се спроведува по 2000 до 3000 погонски часови, а ремонт еднаш годишно.
- 3.4 Моторот со внатрешно согорјување што е во ладна резерва мора да се одржува во исправна состојба како да се наоѓа во погон и треба повремено да се пушта во работа заради проба. При подолго стоене моторот мора да се конзервира според упатството на производителот.
- 3.5 Сите инструменти, манипулативни органи и сл. мораат да бидат видно обележени со натписни плочички или со броеви што му одговараат на обележувањето во шемите и упатствата.
- 3.6 Пред и по секоја ревизија и ремонт на моторот со внатрешно согорјување, мораат да се измерат и контролираат карактеристичните зазори на моторот.

- 3.7 При одржувањето и поправката на моторот со внатрешно согорување, работните места мораат да бидат обезбедени (точка 1.62).
- 3.3 Ако моторот со внатрешно согорување се пушта во погон со компримиран воздух, треба постојано да се контролираат и сите направи и резервоари за компримиран воздух.
- #### 4 ХИДРОЕЛЕКТРАНИ
- ##### 4.1 Доводни органи и брани
- 4.11 Бетонски или насипани брани треба да се одржуваат според упатството од инвестиционата техничка документација, кое може да биде дополнето со искуствата здобиени во текот на работата. Корисникот е должен да направи роковник на прегледите за другите градежни објекти, како што се: брани и канали, бетонски сидови, доводни тунели, земјени насипи, облоги на канали и камени нафрлоци, уреди за спречување и иставување на мраз, дренажни и оскултациони галерии, рибини патеки, преводници за бродови, пловни хомори и акумулациони базени. Контрола на состојбата на браната треба да се врши според важечките прописи за техничкото набљудување на високите брани. Врз основа на набљудувањето и во случај на поголеми поместувања на теренот, треба итно да се преземат соодветни мерки заради санирање.
- 4.12 Уредот за чистење на решетките мора во секој момент да биде исправен и готов за отстранување на пловечкиот нанос.
- 4.13 Уредот за отстранување нанос (компресор, резервоар, цевен развод итн), со кој се отстранува наносот од решетките на доводниот тунел, мора постојано да се одржува во исправна состојба.
- ##### 4.2 Хидромеханичка опрема
- 4.21 Ако постројките имаат разгранета хидромеханичка опрема со која се управува далечински од командна просторија, треба, и покрај тоа што контролата се спроведува преку добиените сигнали, во упатствата за погон и одржување да се предвидат соодветните постапки во случај на:
- извонредно низок водостој;
 - големи и катастрофални води;
 - ниски температури, што ја смрзнуваат водата во близината на хидромеханичката опрема;
 - доаѓање на мраз.
- 4.22 Еднаш во шест месеци треба, по правило, да се изврши полно движење (затворање и отворање) на секоја хидромеханичка направа. Ако постојат погонски тешкотии што оневозможуваат шестмесечна контрола, тогаш контролата треба да се спроведува најмалку еднаш годишно, а тоа во периодот кога тоа погонот го дозволува и кога контролата нема да му нанесе штета на енергетскиот систем.
- 4.23 Контрола на исправноста на затворачите на тунелските испусти што можат да се контролираат само кога се базените празни, треба да се врши секои 10 години.
- 4.24 Работната организација е должна да ги извести изводните населби и сите заинтересирани лица за намерата за празнење на акумулационото езеро односно за испуштање на големи води, да определи лица што ќе даваат налози за манипулирање со хидромеханичката опрема зависно од количината на водата, како и да ги предвиди сите потребни сигурносни мерки во врска со таквата работа. Работната организација е должна и да ги преземе сите мерки предвидени со Правилникот за техничкото набљудување на високите брани, како и да го пресмета и определи досегот на поплавиот бран во случај на прскање на браната и добиените податоци, заедно со извештавањето за начинот на сигнализацијата на тревога, да им ги достави на надлежните органи.
- 4.25 Секоја година треба да се врши ревизија на сите хидромеханички уреди. Исклучок прават грубите решетки и другите делови на опрема чија ревизија не може да се изврши без потполно празнење на спротивното корито односно на акумулационото езеро. Годишната ревизија опфаќа преглед на сите делови на хидромеханичката опрема, што се изложени на корозија, абеење, валкање, пропуштање вода, промена на својствата на материјалот, таложење на натлак или варовник. Особено внимание треба да им се посвети на затиначите, површините на налегнувањата, затиначките прстени, површините изложени на кавитација и механизмите.
- 4.26 На одржувањето на сервомеханизмот во склопот на автоматското командување со хидромеханичката опрема треба да му се посвети големо внимание.
- 4.27 По спроведената ревизија, хидрауличните направи треба да се подложат на детално испитување со кое ќе се утврди сигурното функционирање на сите припаѓачки погонски и сигурносни уреди.
- 4.28 По пет години работа на електраната, корисникот може да ја намали програмата на годишните ревизии, ако се покаже дека на одделни делови на уредите и опремата не доаѓа до промена во период помеѓу две годишни ревизии (нема значителни оштетувања од корозија, кавитација и сл.). Корисникот треба, врз основа на искуствата здобиени во погонот, постојано да ги дополнува упатствата за погонот, одржувањето, ревизијата и ремонтот на хидромеханичката опрема и да ги утврдува временските растојанија во кои одделни работи на ревизија, одржување и ремонт на хидромеханичката опрема треба да се извршат. Ако корисникот смета дека рокот во кој се врши ревизија може да се продолжи, за тоа треба да бара согласност од производителот на опремата.
- #### 4.3 Цевоводи
- 4.31 На одржувањето на теренот на кој се наоѓа цевоводот треба да му се обрне посебно внимание. Заради проверување на фактичната состојба и нејзиното споредување со поранешната состојба, во упатствата за одржување, ревизија и ремонт на цевоводот треба да биде определен бројот на годишните геодетски мерења.
- 4.32 Ако се појави одронување или лизгање на земјиште, треба веднаш да се преземат мерки за санирање на теренот. При тоа треба да се провери состојбата на реперните точки на цевоводите.
- 4.33 По секое потресно поместување во зоната на цевоводот, треба да се изврши проверување на реперните точки на цевоводот.
- 4.34 Дилатационите делови на цевоводот и лизгавните носачи треба да се одржуваат во исправна состојба.
- 4.35 Ако цевоводот има заштита за случај на прскање, што дејствува врз автоматските затворачи на цевоводот, таа заштита треба примарно да се испита најмалку два пати годишно и по секое потресно поместување во зоната на цевоводот. Ако тоа не е можно, треба да се примени секундарно испитување.
- #### 4.4 Водни турбини, со помошни уреди
- 4.41 Ревизија на водните турбини треба, по правило, да се врши секоја година. Годишната ревизија опфаќа преглед на сите делови на

турбината, што се изложени на абене, валкање, проникнување на вода, промена на својствата на материјалот и таложење на на-тлак или варовник.

Оваа ревизија ја врши погонскиот персонал или специјализирана организација за ремонт на водни турбини.

Корисникот на водната турбина, врз основа на резултатите на прегледот и ревизијата, одлучува кои делови на турбината ќе се заменат или поправат.

- 4.42 Пред пуштањето на турбината во погон по извршената ревизија или ремонт, треба да се врши функционална проба на сите уреди на турбината (помошни уреди, сервомеханизми, турбински регулатори, претурбински затвора-чи, центрифугални механизми, исклучувачи за повишени температури, уреди за брзо затворање и др.). Центрифугалното клатно тре-ба примарно да се испита во присуство на стручно лице определено од страна на корис-никот.

- 4.43 Рокот за првата ревизија што треба да се изврши за време на траењето на гарантниот рок, го определуваат спогодбено корисникот и производителот на турбината. Овој рок не може да биде подолг од 11 месеци, сметајќи од денот кога започнал редовниот погон на водната турбина.

- 4.44 По третата ревизија може да се намали про-грамата на годишните ревизии ако се покаже дека на одделни делови на турбината не доа-фа до суштествени промени во периодот поме-ѓу две годишни ревизии.

5 ПРОИЗВОДСТВО, ПРЕНЕСУВАЊЕ И РАС-ПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕР-ГИЈА

5.1 Генератори и синхронни компензатори

- 5.101 Пуштање во погон генератор или компенза-тор по ревизија односно ремонт мора да се врши под надзор на стручно лице определено од страна на корисникот.

- 5.102 Пред пуштањето на машината во погон треба да се провери дали е вклучена светлосната и звучната сигнализација на заштитните уреди и контролните мерни апарати и уреди. На се-кој светлосен знак мора да постои соодветен натпис. Пред пуштањето на машината во по-гон по извршениот ремонт, мора да се испита работата на сите заштитни уреди на маши-ната.

- 5.103 Во текот на погонот на генераторот или на синхронниот компензатор мораат да се контро-лираат и регистрираат големините што овоз-можуваат постојано следење исправноста на работата и состојбата на машината.

- 5.104 Вибрациите на оската на машината (удвоена амплитуда на промената на основната положа-ба) не смеат да бидат поголеми од најголеми-те дозволени вибрации што ги пропишал про-изводител.

Ако во текот на погонот на машината се по-јават абнормални вибрации машината треба веднаш да се запре.

Дозволените вибрации треба да се наведени во упатството за погон на машината.

- 5.105 Во случаите кои според упатството за погонот ја загрозуваат машината или погонскиот пер-сонал, машината треба веднаш да се запре.

- 5.106 За генератори и синхронни компензатори до-зволена е траен погон со струјна несиметрија во границите на најголема дозволена струјна несиметрија што ја пропишал производителот.

- 5.107 Отпорот на изолацијата на побудното коло на генераторот или на синхронниот компенза-тор не смее да биде помал од вредноста што ја пропишал производителот. Производителот го пропишува и начинот на мерењето на от-

порот на изолацијата, временскиот период во кој се врши мерењето, напонот на мегометарот и вредностите на најмалите отпори на изола-цијата на определена температура на намот-ките.

Овие податоци треба да бидат наведени во упатството за погон и ремонт на машината.

- 5.108 Отпорот на изолацијата на намотките на ста-торот на генераторот или компензаторот тре-ба периодично да се контролира според пода-тоците на производителот наведени во упат-ството за погон на машината. Ако такви по-датоци недостигаат, измерените вредности на отпорот треба да се споредат со резултатите што на приближно исти температури на на-мотките се добиени порано и при првото пу-штање на машината во погон. Ако отпорот на изолацијата значително опадне, машината тре-ба да се подложи на ревизија а евентуално и на ремонт.

- 5.109 Ако дејствувала заштита од внатрешни дефек-ти и ако дошло до автоматско исклучување од погон, машината не може да се пушти во погон пред да се испита причината на деј-ствувањето, пронајде и отстрани дефектот. Налог за повторно задвижување на машината дава стручното лице определено од страна на корисникот. Ако дејствувала заштита од надворешни дефекти (прекуструјна заш-тита, заштита од преоптоварување, пре-напонска заштита и сл.), машината може, по детално проверување на при-чината за реагирањето на заштитата и до-несениот заклучок дека заштитата правилно реагира како секундарна заштита, да се стави повторно во погон доколку не постои опасност од повторно реагирање на заштитата и доколку машината не е оштетена.

- 5.110 Генераторите и синхронните компензатори што се наоѓаат во ладна резерва треба да се кон-тролираат и одржуваат во исправна состојба како да се во погон.

- 5.111 Генераторите и синхронните компензатори по-длежат на периодични ревизии и ремонт. Ремонт на генераторите и синхронните ком-пензатори задолжително треба да се изврши во рок од една година од денот на пуштањето на машината во погон. Подоцна ремонтите се вршат по потреба, а врз основа на упатствата што ги пропишува производителот и заклу-ците донесени по спроведената ревизија. Притоа мораат да се земат предвид и услови-те под кои машината работи.

- 5.112 Во согласност со квалитетот на изолацијата на намотките на машината, со траењето, обемот и карактерот на ремонтот, а врз основа на у-патството за погонот, техничката служба на корисникот одлучува за тоа дали по завршу-вањето на ремонтот е потребно сушење на намотките или не. Ако сушењето е неопходно потребно, тоа треба да се спроведе во соглас-ност со упатствата на производителот.

- 5.113 При ремонт на генератор или синхронен компензатор ладен со водород, истовремено треба на ревизија и евентуален ремонт да се подложи и целиот уред за ладење со водород. Посебно внимание треба да им се посвети на уредите што обезбедуваат правилно затинање на машината и сигурносните уреди. Ремонт на уредите за ладење треба да се врши спо-ред упатствата на производителот на тие уре-ди.

- 5.114 Цевоводите за ладење со водород, цевоводите за масло, цевоводите за јаглен-диоксид итн., треба да се означени со бои во согласност со точката 2.320 од овие прописи.

5.2 Енергетски трансформатори

- 5.201 Ако при испораката на трансформаторот се симнати спроводните изолатори или конзер-ваторот заради полесен превоз, а котелот е

- наполнет со сув воздух или со инертен гас (азот), потребно е да се провери дали при превозот не дошло до губење на сувиот воздух односно на инертниот гас. Трансформаторот треба, според упатството на производителот, да се наполни со испитано трансформаторско масло.
- 5.202 Диелектричната цврстина на маслото во трансформаторот треба да им одговара на важечките југословенски стандарди.
- 5.203 Пред пуштањето на трансформаторот во погон треба да се испита:
- исправноста на примарните и секундарните врски и работата на заштитните уреди;
 - изолација на намотките според точката 5.217 на овие прописи.
- 5.204 Вентилацијата на просторот во кој е сместен трансформаторот треба да овозможи работа на трансформаторот со полно називно оптоварување, во границите на дозволеното повишување на температурата во трансформаторот.
- 5.205 Дренажниот простор под трансформаторот, одводните цевки, јамите за масло и сл., мораат да се одржуваат во исправна состојба.
- 5.206 Првото пуштање на трансформаторот под напон и неговото натамошно оптоварување, како и пуштањето на трансформаторот во погон по поправка или ремонт, треба да го врши стручно лице определено од страна на техничката служба на корисникот.
- 5.207 Трансформаторите и на нив припаѓачката опрема можат во погонот да бидат преоптоварени над називната сила само во согласност со упатствата на производителот и со упатствата за погон на трансформаторот.
- 5.208 Трансформатори со намалена изолација на намотките во нулевата точка можат да работат во директно уземјена мрежа без уземјување на својата нулева точка, ако е нулевата точка заштитена со одводник на пренапонот и ако при земјоспој во мрежата нулевата точка не добие недозволено висок пренапон.
- 5.209 Во случај на автоматско исклучување на трансформаторот со дејство на релејната заштита од внатрешен дефект (Бухолцов релеј, диференцијален релеј, заштитата на котелот итн.), треба да се провери исправноста на реагирањето на заштитата, а потоа трансформаторот да се подложи на преглед за да се утврди местото на кое настанал кварот и големината на кварот. Во случај на исклучување на трансформаторот со дејство на Бухолцовиот релеј, треба да се провери составот на гасот во релејот. Ако се утврди дека гасот е продукт на согорување, трансформаторот мора да остане надвор од погонот додека кварот не се отстрани.
- 5.210 При секој преглед на трансформаторската станица, а најмалку два пати годишно (во почетокот и во текот на зимата), треба да се провери дали маслото во конзерваторот не е под определеното најниско ниво, па доколку ќе треба да се долее просушено масло до определеното ниво.
- 5.211 Еднаш годишно треба да се провери исправноста на работата на заштитните уреди на трансформаторот. Исправната работа на Бухолцовиот релеј се утврдува со вдувување на воздух во сад со пловци, низ посебни славини наменети за таа цел. По пробата треба од Бухолцовиот релеј воздухот да се испушти.
- 5.212 Еднаш годишно треба да се испита диелектричната цврстина на трансформаторското масло. Ако не се добие задоволителна вредност, треба да се пристапи кон филтрирање и сушење на маслото, а по потреба и да се даде маслото на анализа.
- 5.213 Сушачот на воздухот треба постојано да се контролира и, по потреба, да се долеа масло на дното на сушачот на воздухот, да се замени материјалот за сушење или да се подложи на сушење.
- 5.214 На трансформатори со називна сила над 1000 kVA треба повремено да се испита состојбата на сите делови на уредите за ладење.
- 5.215 Ако во зимски период трансформаторот ладен со вода мора да биде надвор од погонот, потребно е да се испушти водата од цевководот и од системот за ладење и цевките да се продуваат со воздух, односно да се применат средства што го спречуваат смрзнувањето на водата.
- 5.216 Еднаш годишно на конзерваторот треба да се отвори долната славина за да истече евентуално собраната вода.
- 5.217 На трансформатори со називна сила под 4 MVA треба да се мери отпорот на позицијата на намотките најмалку еднаш во четири години, а на трансформатори со називна моќ од 4 MVA и поголеми — најмалку еднаш во две години. Намотки до 1 kV треба да се испитуваат со мегометар од 1000 V, а намотки од повисоки напони — со мегометар од најмалку 2500 V или со некоја друга метода на мерење. Отпорот на изолацијата треба да е во согласност со упатствата на производителот на трансформаторот.
- 5.218 Ако намотката на трансформаторот е извадена од котелот, враќање на намотката во котелот без претходно сушење треба да се изврши со оглед на времето што трансформаторот го поминал надвор од котелот, на влажноста на околниот воздух, спроведеното испитување и мерење, како и врз основа на мислењето на производителот и упатствата за погон и одржување на трансформаторот.
- 5.219 Противпожарните уреди на трансформаторот треба да се контролираат и одржуваат според Техничките прописи за специјална заштита на електроенергетските постројки од пожар (Додаток на „Службен лист на СФРЈ“, бр. 16/66).
- 5.3 Електромотори
- 5.31 Најголемата дозволена сила на монофазен мотор и трифазен мотор, што можат директно да се приклучат на мрежата без задвижувач, ја определува корисникот на мрежата на која тој мотор се приклучува.
- 5.32 Пред првото пуштање на електромоторот во погон, како и пред пуштањето на електромоторот во погон по ремонтот, треба да се испита работата на неговите заштитни уреди.
- 5.33 На електромотори со циркулационо ладење треба да се контролира оптоварувањето на моторот и температурата на лежиштата, како и температурата на влезниот и излезниот воздух. На електромоторите треба да се контролираат и регистрираат оние големини што ги определила техничката служба на корисникот. Големините мораат да бидат определени така што според нив да може да се контролира состојбата на моторот.
- 5.34 Во погонот треба повремено да се контролира дали електромоторот работи мирно и без вибрации. Вибрациите на моторот не смеат да бидат поголеми од дозволените најголеми вибрации што ги пропишал производителот.
- 5.35 Електромоторите што се наоѓаат во резерва треба да се контролираат и одржуваат во исправна состојба.
- 5.36 При ремонт на електромотор треба да се врши ревизија и ремонт на припаѓачките уреди за автоматска работа.
- 5.37 Ремонт на електромотори што работат под нормални услови треба да се врши по потреба, а според упатствата на производителот и заклучоците донесени по ревизијата.

На електромотори што работат под потешки температурни услови, како и во загнасана средина, ремонтот треба да се спроведува најмалку еднаш во две години.

- 5.38 Отпорот на изолацијата на намотките на поголеми електромотори, што се наоѓаат во нормален погон, треба да се контролираат според податоците на производителот наведени во упатството за погон на моторот. Ако не се располага со овие податоци, измерените вредности на отпорот треба да се споредат со резултатите што на приближно исти температури на намотките се добиени порано и при првото пуштање во погон. Ако отпорот на изолацијата значително опадне, моторот треба да се подложи на ревизија а евентуално и на ремонт.

5.4 Надземни електроенергетски водови

Одредбите на оваа точка не се однесуваат на водовите за електрична влеча.

- 5.401 Првото пуштање на водот под напон и во погон може да уследи дури по завршувањето на сите потребни работи, откако претходно за тоа на сигурен начин ќе се известат сите заинтересирани лица (изведувачи на работите, надзорниот и погонскиот персонал и населението), за да не дојде до несреќа. Пред да се пушти водот под напон, треба да се утврди дали се отстранети заштитните кратки споеви и уземјувања.
- 5.402 Водот нормално се пушта директно под полн напон на мрежата при првото пуштање под напон. По исклучок, вод приклучен на електрана може постепено да се пушти под напон со помош на посебен генератор.
- 5.403 Во мрежи со изолирана нулева точка или во мрежи уземјени преку индуктивен отпор (Петерсенов калем) се дозволува погон во режим на еднофазен земјоспој сè додека не се пронајде местото на кварот надлежниот погонски персонал или службата на релејната заштита на мрежата, треба што побргу да го пронајде местото на кварот и делницата во квар да ја исклучи од погонот.
- 5.404 Корисникот на водовите мора да има план на превентивните прегледи и ревизии на водот. Зачестеноста на прегледите и ревизиите зависи од значењето на водот, месните услови, бројот на исклучувањата со дејството на кратки споеви, периодичноста на ремонтот и другите специфични услови. Во случај на исклучителни непогоди и влошување на атмосферските прилики т. е. при појава на снџак, мраз, поплава, шумски пожар итн., задолжително треба да се зајакне контролата на водот. Ваква контрола е потребна и по неколку исклучувања на водот настанати едноподруго со дејство на заштитата од краток спој и земјоспој.
- 5.405 При ревизии на водот, што се спроведуваат без исклучување на водот и со дозволено качување на столб согласно со точката 5.410 на овие прописи, посебно треба да се провери:
- 1) дали има поголеми оштетувања на спроводникот поради кратки споеви или случајни механички оштетувања;
 - 2) дали дошло до зголемување на превивањето поради термичкото оптоварување на спроводникот, т. е. до трајна деформација на материјалот на спроводникот, како и до зголемување на превивањето или трајна деформација на спроводникот и заштитните јажини поради додатното оптоварување од мраз;
 - 3) дали дошло до видно оштетување на изолаторите со механичко или термичко дејство поради краток спој;
 - 4) дали металните делови за спојување на изолаторските синџири се оштетени со термичко дејство на електричниот лак во таа

мера што да може да дојде до паѓање на изолаторскиот синџир и спроводникот;

- 5) дали дошло до прекумерна корозија на челичните делови на столбовите поради дотрасност или оштетување на заштитните премачкувања;
- 6) дали дрвените импрегнирани столбови се оштетени односно дали на бетонските столбови има прескотини и слични оштетувања поради дејството на атмосферски врнежи;
- 7) дали се оштетени конзолите, земјоводите, вијците и другата конструкција поради абнормални оптоварувања од мраз во текот на зимата;
- 8) дали се оштетени уземјените места на кои се изолаторите прицврстени, спроводникот за уземјување на столбот и спроводникот за уземјување на заштитното јаже;
- 9) дали се исправни сите табелици за предупредување, броевите на столбовите и ознаките на фазата;
- 10) дали под или во близината се изведуваат какви и да било работи што би можеле да го загрозат водот или персоналот што ги изведува работите и дали оддалеченостите на објектите што се градат им одговараат на Техничките прописи за грабда на надземни електроенергетски водови (Додаток на „Службен лист на СФРЈ“, бр. 24/67);
- 11) дали има нови непрописно изведени крстосувања со други објекти или водови;
- 12) дали гранките на околните дрвја му се приближиле на водот толку што повеќе да не постои сигурносна оддалеченост.

- 5.406 Отпорите на уземјувањето на столбовите треба да се во дозволените граници предвидени со Техничките прописи за грабда на надземни електроенергетски водови. Најмалку еднаш во пет години мора да се провери состојбата на уземјувањето на секој столб. Ако при таквото проверување се покажат незадоволителни резултати, треба да се изврши дополнителна поправка на уземјувањето на столбот.

- 5.407 Периодите и траењето на ремонтот на водот, како и обемот и начинот на ремонтот, зависат од наодот при извршените ревизии, височината на изокерауничкото ниво, бројот на исклучувањата поради атмосферски празнења и други атмосферски непогоди, значењето на водот и можноста за запирање на погонот. Ремонтите се вршат според претходно направениот план на ремонтите, што го составува техничката служба на корисникот.

- 5.408 Работите на електроенергетскиот вод се вршат само кога водот е исклучен и обострано уземјен.

Наместо писмена дозвола за работа (точка 1.62) може, по исклучок, налог за работа да се издаде по телефонски пат или по пат на радиото, при што обете страни — налогодавецот и раководителот на работите — треба во обрасците издадени и заверени од страна на техничката служба на корисникот да внесат точни податоци.

Забрането е временскиот почеток на работите на водовите однапред да се утврдува, т. е. според претходен договор.

- 5.409 Пред започнувањето на работите, раководителот на работите го проверува исполнувањето на напонот на водот со соодветен уред или тлеалка, по што дава налог непосредно пред и зад работното место сите фазни спроводници кратко да се спојат и уземјат. По завршувањето на работите, раководителот на работите им дава налог на сите членови на работната група да се повлечат од водот и да се симнат кратките споеви и уземјувањата. По ова раководителот на работите го проверува извршувањето на наредбата и го известува овластеното лице што ја издало дозволата за

- работа за престанокот на работите и за симнувањето на обезбедувањето. Кога раководителот на работите и овластеното лице ќе го пополнат соодветниот образец според точката 5.408 на овие прописи, престанува да важи дозволата за работа и овластеното лице издава наредба за пуштање на водот под напон.
- 5.410** По исклучок од точката 5.408 на овие прописи, работите на електроенергетските водови под напон се дозволуваат само:
- 1) на водови со називен напон до 250 V спрема земјата — кога тоа писмено ќе го нареди стручно лице определено од страна на корисникот.
При овие работи мораат да се применат посебни мерки на безбедност и мора да се употреби соодветен изолационен алат. Работите под напон се изречно забранети, ако на местото на работата електрична искра би можела да предизвика пожар односно експлозија. Исто така, работи под напон не се дозволуваат по невреме следено со атмосферски празнења;
 - 2) на водови со називен напон над 250 V спрема земјата — работа под напон можат да вршат само оние работни организации што за таква работа имаат одобрение од надлежниот орган, и кои работата ја вршат врз основа на интерни прописи донесени со согласност на тој орган;
 - 3) на водови со називен напон над 250 V спрема земјата, чии спроводници се под напон — работата на делови што не се под напон (на столбови и конзоли) се дозволува само кога се врши ревизија, се бојосува или се поправа столб, ако тоа го овозможува конструкцијата на столбот, а што треба со упатството за ревизијата детално да се пропише.
Работата се дозволува само ако по должината на водот нема силен ветар или непогода;
 - 4) ако на исти столбови се наоѓаат два или повеќе вода со називен напон над 250 V спрема земјата — работата на еден вод, што е претходно исклучен, може да се врши само тогаш ако другите водови што се под напон не се наоѓаат во близина која може да ги доведе во опасност лицата што ја вршат работата, под услов да се преземени сигурносни мерки и водовите да можат сигурно да се распознаат.
Ако конструкцијата на столбот го овозможува тоа, се препорачува секој вод да се обележи така што водовите да можат од земјата и од секоја конзола на столбот да се распознаат и меѓусебно да се разликуваат. Сигурносното растојание мора да ја земе предвид и должината на алатот што се користи за тие работи
- 5.411** При качување на заеднички столбови на електроенергетски водови со називен напон над 250 V спрема земјата и телекомуникационни водови телекомуникационите водови мораат да се уземјат и кратко да се спојат и кога електроенергетските водови се исклучуваат.
- 5.412** Плевелот под електроенергетските водови мора редовно да се сече така што секогаш да биде обезбедено сигурносното растојание.
- 5.5 Енергетски кабелски водови**
- 5.501** Секој кабелски вод треба на своите краишта да има ознака со основните податоци, и тоа: тип на кабелот, напон, пресек, број или некоја друга ознака на кабелскиот вод.
- 5.502** Најголемо дозволено оптоварување на кабелот треба да е во согласност со податоците на производителот земајќи ги предвид и локалните специфични услови на ладењето. Во случај на потреба, особено за кабли од 110 kV и повеќе, оптоварувањето треба да се определи земајќи ги предвид мерените предности на температурата на земјата и специфичните термички отпорности на земјата, како и факторот на дневното оптоварување.
- 5.503** Ако погонскиот персонал постојано не го контролира оптоварувањето на каблите, оптоварувањето мора да се проверува два пати годишно, и тоа во период на најголеми годишни оптоварувања.
- 5.504** Во случај на квар во кабелските мрежи со називни напони до 10 kV се дозволува преоптоварување на исправните кабли во период на врвните оптоварувања до онаа вредност и онолку пати колку за тој вид кабел дозволува производителот во своите упатства.
Преоптоварување на каблите со називен напон над 10 kV не е дозволено.
- 5.505** Корисникот мора да има план на превентивните прегледи и ревизиите на каблите. Зачестеноста на прегледите и ревизиите зависи од значењето на кабелскиот вод, месните услови, начинот на експлоатација и другите специфични услови на погонот.
- 5.506** По поплави треба да се прегледаат отворените делови на кабелската траса, како што се: кабелски канали, кабелски окна (шахтови) и сл.
- 5.507** На кабелски водови со називен напон од 110 kV и 220 kV со масло или гас под притисок треба да се контролираат сите уреди и големини што со упатствата на производителот се дадени за погонот и одржувањето на каблите. На каблите со масло под притисок повремено треба да се испитуваат, во согласност со упатствата на производителот, полнењето и квалитетот на маслото во садовите што служат за одржување притисокот на маслото. Во текот на првите три години по првото пуштање на кабелот во погон, испитувањата треба да се спроведуваат еднаш годишно, а по тој рок — во временските интервали што ги определил производителот на кабелот.
- 5.508** Кабелските простори, тунели и окна треба да се одржуваат во уредна и чиста состојба. Кабелскиот прибор и металните конструкции на кои се положени каблите треба, по потреба, да се премачкуваат со заштитни средства.
Тунели и собирните кабелски простори во кои може да се собира вода, мораат да имаат соодветна дренажа.
- 5.509** Исправноста на уземјувањето на каблите и кабелските глави, пристапните кабелски споевници и кабелски носачи, треба да се испитува при периодичните прегледи на каблите и приборот.
- 5.510** Исправноста на вентилацијата на кабелските тунели, окна и други површински и подземни кабелски простори, треба да се испитува при периодичните прегледи на каблите и приборот.
- 5.6 Распределни постројки и команди**
- 5.601** На pogodно и доволно учливо место на електроенергетска постројка треба да се наоѓа прегледна еднополна шема на постројката со основни податоци за апаратите, машините и трансформаторите.
- 5.602** Во непосредна близина на еднополната шема на постројката треба да се истакне упатство за давање прва помош на настраданите од електрична струја, како и за постапката во случај на избувнување пожар. Погонскиот персонал што врши погон и одржување на електроенергетската постројка мора да биде запознаен со давањето прва помош на настраданите од удир на електрична струја, како и со ракувањето со противпожарни апарати во случај на избувнување пожар на постројката.
- 5.603** Ако во текот на погонот се појави пречка што може да ги загрози луѓето односно постројка-

та, погонскиот персонал мора веднаш да преземе соодветни мерки.

- 5.504 По секое конечно автоматско исклучување на прекинувачот со дејство на заштитните уреди, треба да се испита дејството и, по потреба, да се прегледа односниот дел на постројката, ако е во прашање апарат или машина во постројката. Посебно внимание треба да се обрне на дејството на заштитата од внатрешни дефекти. Ако не е забележана никаква неправилност или квар, прекинувачот може повторно да се вклучи. Временскиот интервал на повторното вклучување се определува во согласност со условите на погонот и со упатството на производителот на прекинувачот.

- 5.605 За безбедна работа во електроенергетска постројка треба да се одржуваат во исправна состојба средствата за заштита и таблиците со кои се предупредува да не се вклучуваат деловите од постројката што се исклучени поради изведување работи или од некои други причини.

Како средства за заштита се сметаат стабилни изолациони подлоги, прегради, изолирани стапови и клешти, јажиња за уземјување и кратко спојување и други средства за заштита.

За работа во електроенергетска постројка со називен напон спрема земјата до 250 V, како средства за заштита се сметаат и гумените нараквици и гумените чевли, кои пред употребата треба да се прегледаат да не се оштетени.

Сите средства за заштита мораат да се чуваат на погодно суво место и тие мораат да му одговараат на називниот напон на делот од постројката за кој се наменети. Средствата на заштитата мораат да бидат испитани и атестирани според одредбите на соодветните стандарди и контролирани во определени временски растојанија.

- 5.606 Работите во електроенергетската постројка, како на деловите што спроведуваат струја, било да се под напон или не, така и на деловите што се во близина на спроводните делови, треба да се вршат според интерните прописи за манипулациите, работата и безбедноста на работата во постројката, кои се засноваат врз основните поставки од овие прописи и содржат детални упатства за работа во постројката (точка 1.5).

- 5.607 На делови од постројка под напон работите се забранети. По исклучок работи можат да се дозволат во следните случаи:

- 1) во постројка со називен напон до 250 V спрема земјата — кога тоа писмено ќе го нареди стручното лице определено од страна на корисникот. За работа под вакви услови мора да се користат соодветен алат и да се преземат потребните мерки за безбедност. Такви работи изречно се забранети, ако на местото на работата електрична искра би можела да предизвика пожар или експлозија. Ова особено се однесува на просториите, просториите и магацините со запаливи и експлозивни материјали;
- 2) во постројка со називен напон над 250 V спрема земјата, работата на деловите на постројката под напон можат да ја вршат само оние работни организации што за таквата работа имаат одобрение од надлежниот орган и кои работата ја вршат врз основа на интерните прописи донесени со согласност на тој орган.

- 5.608 При работи во близина на електроенергетски постројки со висок напон, кога се тие под напон, треба да се применат заштитните средства што оневозможуваат случаен допир на деловите под напон.

Растојанието помеѓу деловите под напон и заштитните средства не смее да биде помало од следните вредности:

Називен напон на постројката kV	Растојание mm
до 10	500
20 и 35	600
60	800
110	1200
120	2000

За постројки со називен напон до 35 kV наведените растојанија можат да бидат и помали, ако за заштитна преграда се употреби полна плоча од изолационен материјал, што издржува напон од 2,5 kV/mm и ако таа плоча се постави со изолиран алат (стап) така што да е исклучена секоја опасност од допир. Во тој случај изолационите плочи (прегради) можат да бидат оддалечени од деловите под напон:

Називен напон на постројката kV	Растојание mm
до 10	150
20 и 35	300

- 5.609 Неисправните или премостените расклопни направи мораат да бидат означени со плочи со предупредување. Ако таквите направи се со далечинска команда, командата треба да се исклучи односно блокира.

- 5.610 Сите работи во постројката, освен нормалното погонско ракување, можат да се вршат само во присуство на раководителот на работите.

Персоналот што ги врши работите мора да биде душевно и телесно здрав, а при работата наполно трезен и опремен со облека што се прилепува кон телото.

- 5.611 Јажињата применети за уземјување при работата мора да се изработени во танки бакарни жици и опремени со соодветни сигурни стегалки. Пресекот на јажеото треба да е определен според најголемата струја на краткиот спој во постројката и според неговото траење, но најмалку треба да изнесува 25 mm².

- 5.612 При измена на неисправни осигурувачи, не смеат да се употребуваат импровизирани и крпени влошки туку само оригинални и правилно одбрани.

- 5.613 Во сушни периоди треба со мерење да се контролира отпорот на сите уземјувања и да се проверува дали вредностите се во дозволените граници.

- 5.614 Металните конструкции на постројките, на носачите на апарати и на самите апарати треба да се заштитени со антикорозивни премачкувања, кои треба да се контролираат и одржуваат во исправна состојба.

- 5.615 Кабелските канали и ходници треба да се одржуваат во уредна и чиста состојба и да се контролира одводнувањето на каналите, особено по големи дождови.

- 5.616 Погонските простории и простори за распределни постројки и команди, мораат да бидат означени со натписни плочи. На влезовите во постројките со називен напон над 250 V спрема земјата, треба да се постават и плочи со предупредување на опасност.

- 5.617 Распределните полиња, распределните ќелии, командните полиња во командни простории и суштествените распределни елементи треба да се обележат со соодветни натписни плочички и со ознаки за да се избегне секоја забуна при движењето и манипулациите.

- 5.7 Релејна заштита, електроавтоматика и телемеханика

- 5.701 Уредите за релејна заштита, електроавтоматика и телемеханика, како составни делови на опремата во погонот, мораат добро да се кон-

- тролираат и да се одржуваат во исправна состојба.
- 5.702 Уредите за релејна заштита, електроавтоматика и телемеханика мораат да се испитуваат повремено, а најмалку еднаш годишно. Испитувањата треба да се преземат и по поголеми преправки, ремонти или кварови на објектите на кои тие уреди им припаѓаат, како и по поголеми преправки во секундарни кола. Испитување на заштитните уреди треба да се спроведува како на самите релеи (секундарно испитување) така и заедно со оштетените објекти (примарно испитување).
- 5.703 Касетите на испитаните и приспособените уреди треба да ги пломбира стручно лице овластено од страна на корисникот.
- 5.704 Ако некој дел од уредот за релејна заштита, електроавтоматика или телемеханика се симнува заради испитување во лабораторија или заради замена, по повторната монтажа треба да се испита работата на целиот уред.
- 5.705 За уредите за релејна заштита, електроавтоматика и телемеханика мораат да постојат сите потребни шем и описи, и сите работи мораат да се вршат според нив.
- 5.706 На плочите, пултовите и стативите, на кои се сместени уредите за релејна заштита, електроавтоматика и телемеханика, мораат да постојат натписни плочички со обележени полиња или со други ознаки што лесно укажуваат на кој апарат, уред, односно постројка ѝ припаѓаат заштитните релеи, електроавтоматиката и телемеханиката.
- 5.707 Сите секундарни спроводници на своите краишта мораат да имаат погодни ознаки.
- 5.708 При секое исправно или лажно дејство на релејната заштита односно електроавтоматика, треба да се забележат добиените сигнали и да се преземат соодветни мерки.
- 5.709 При работата на уреди на релејната заштита, електроавтоматиката на телемеханиката, треба да се спроведат мерки на обезбедување според интерните прописи на работната организација за манипулациите, работата и безбедноста при работата во постројката (точ. 1.5 и 5.606).
- 5.710 Ако за уредите на заштитата, електроавтоматиката или телемеханиката производителот пропишува посебни услови во поглед просторијата за нивното сместување, треба да се придржуваме кон тие услови. Ова особено се однесува на влажноста, вибрациите, температурата, степенот на загаденоста на околината итн. Ако тоа го бара технолошкиот процес, мораат да се преземат дополнителни мерки, како што се: ладење, сушење, придушување на вибрации итн.
- 5.8 **Заштита од пренапони**
- 5.81 Во разводни постројки на отворен простор повремено треба да се контролира степенот на корозијата на заштитните земјоводни конструкции и јажича (ако постојат), поставени за заштита од атмосферски пренапони.
- 5.82 Повремено треба да се провери квалитетот на високонапонските одводници на пренапонот на тој начин што најмалку во три години еднаш ќе се симне 10% од одводниците од исто производство и ќе се испита во соодветна лабораторија.
- 5.83 Во случај на делумно или целосно разурнување на одводниците на пренапонот поради атмосферски празнења, треба детално да се прегледаат разурнатите делови на одводниците за да се утврди причината на разурнувањето и да се спречат дополнителни слични разурнувања на одводниците.
- 5.84 Искриштата треба да се приготат спрема координацијата на изолацијата за апаратите во постројката.

- 5.85 За во директно уземјени високонапонски мрежи да се намалат евентуално преголемите струи на земјоспојот, одделни директни уземјувања на нулевите точки на трансформаторот можат да се исклучат. Исклучувањата треба да се спроведат врз основа на документираната анализа, со тоа што да останат условите за директно уземјување на мрежата. Истовремено треба да се води сметка при евентуалното исклучување на еден дел од мрежата да не се добие во преостанатиот дел на мрежата недоволно уземјување поради тоа што некои нулеви точки се исклучени заради намалување на струјата на земјоспојот, а што би имало за последица недозволен пренапон при земјоспојот.
- 5.86 Погонот на мрежата со изолирана нулева точка може да се одвива, ако капацитивната струја на земјоспојот на таа мрежа не е премногу голема. Се препорачува капацитивната струја на земјоспојот да не ги премине следните вредности:

Називен напон на мрежата kV	Капацитивна струја на земјоспојот A
6	30
10	20
20	15
35 и повеќе	10

- Ако капацитивната струја на земјоспојот ги премине наведените вредности, треба мрежата да се раздвои или да се примени уземјување на нулева точка за да се спречат пренапонските појави при земјоспојот.
- 5.87 Сите кварови и исклучувања поради пренапон треба да се проучат за да се спречат последиците.
- 5.88 Повремено треба да се контролираат уземјувањата на постројките и исправноста на споевите на одводниците на пренапонот со системот на уземјување.

6 ПОМОШНИ ПОГОНИ

6.1 Акумулатори и акумулаторски простории

- 6.11 Акумулаторските простории мораат постојано добро да се проветруваат. Вентилационите отвори треба да се заштитени од влегување на помали животни и од нечистотија и премачкани со бои отпорни спрема киселини. Горниот вентилационен отвор мора да биде на највисокото место на просторијата. Батеријата треба на погоден начин да се заштити од директно сончево зрачење.
- 6.12 На влезната врата на акумулаторската просторија треба да се постави плоча со натпис „Акумулаторска просторија — Забрането пушење и употреба на оган“.
- 6.2 **Пнеуматски уреди**
- 6.21 Во согласност со упатствата за одржување на објектите и проектите треба постојано да се контролираат соодветните мерни инструменти та притисокот на збиениот воздух биде во определените граници.
- 6.22 Повремено треба да се контролира исправноста на сите сигурносни, редукциони, затворачки и повратни вентили, како и другите делови на пнеуматските уреди. Од кондензационите садови треба редовно да се испушта собраната вода.
- 6.23 Загуба на воздухот во уредот за збиен воздух и зачестеноста на работата на компресорите треба да се контролира. Ако се утврди дека цевките пропуштаат воздух, кварот мора веднаш да се отстрани. Зачестеноста и траењето на работата на компресорите не смеат да ги преминат вредностите што ги пропишал производителот.

234.

Врз основа на членот 52 став 2 од Основниот закон за заштитата при работата („Службен лист на СФРЈ“, бр. 15/65), во согласност со сојузниот секретар за стопанство, Сојузниот совет за труд пропишува

ПРАВИЛНИК ЗА МЕРКИТЕ И НОРМАТИВИТЕ НА ЗАШТИТАТА ПРИ РАБОТАТА СО ДИГАЛКИ НА КАБЕЛ

Член 1

Врз дигалките на кабел (во натамошниот текст: кабел-дигалки) и врз работата со кабел-дигалки, се применуваат мерките и нормативите на заштитата пропишани со овој правилник.

Врз деловите на кабел-дигалки, како и врз нивните уреди и опрема, за кои мерки и нормативи на заштита не се пропишани со овој правилник, се применуваат заштитните мерки предвидени со Правилникот за хигиенско-техничките заштитни мерки при работата со дигалки („Службен лист на СФРЈ“, бр. 29/64), освен одредбите на членот 87 точка 3 и чл. 92 и 94 точка 11 на тој правилник.

Член 2

На кабел-дигалка поставена за работа што трае подолго од една година мора како носечко челично јаже (кабел) да се користи јаже изработено во еден страк оклопено односно спирално јаже), со коефициент на сигурност од најмалку 3,5.

На кабел-дигалка поставена за работа што трае до една година може како носечко челично јаже да се користи и обично повеќекратно челично јаже со челично јадро, со коефициент на сигурност од најмалку 3,5.

Носечките челични јажиња од ст. 1 и 2 од овој член мораат да бидат направени од едно парче (без наставки).

Член 3

Челичните неподвижни јажиња за носење електрични водови и за затегање на потпорни столбови на кабел-дигалката од членот 2 став 1 на овој правилник треба да бидат изработени од цинкувани жици и без органско јадро.

На кабел-дигалката од членот 2 став 2 од овој правилник челичните неподвижни јажиња од ставот 1 на овој член можат да бидат непоцинкувани и со органско јадро.

Член 4

Пречникот на тапанот на вителот за движење на мачката и за кревање на зафатната направа, како и пречникот на макарите за водење на товарните и влечните јажиња на кабел-дигалката, треба да му биде рамен на најмалку 30-кратен пречник на јажето што на тапанот се намотува или околу макарата се обвива.

Одредбата на ставот 1 од овој член не се однесува на пречниците на макарите за отворање и затворање на грабачката.

Член 5

Мачката на кабел-дигалката мора да биде конструирана така што да е исклучено слизнување или паѓање на количката од носечкото челично јаже во случај на кршење на возните макари односно нивно спаѓање од носечкото челично јаже.

Член 6

Заради спречување удир на направата со макарата во мачката, направата со макарата од горната страна а количката на мачката од долната страна треба да се опремаат со погодни браници со дрвена односно друга еластична обвивка.

Член 7

Механизмот за движење (возење) на мачката на носечкото челично јаже мора да биде опремен со автоматски исклучувач (граничник) што мачката сигурно ќе ја запре на растојание од 5 m од платформата на потпорниот столб или кулата.

Приближување на мачката до работната платформа на кулата на кабел-дигалката по запирање-

то на растојанието од ставот 1 на овој член, заради преглед или поправка на мачката, се дозволува само со намалена брзина и посебна претпазливост.

Член 8

Механизмот за дигање и спуштање на товарот мора да биде опремен со автоматски исклучувач (граничник) кој сигурно ќе го попречи натамошното дигање на зафатната направа кога таа направа ќе биде на растојание од 1 m од долниот раб на мачката опремена со браник на начинот од членот 6 на овој правилник, односно ќе го попречи натамошното спуштање на товарот кога на тапанот на вителот ќе останат намотани само три навои на јажето.

Член 9

Кабината на дигалкарот мора да биде опремена со покажувач на положбата на зафатната направа на кабел-дигалката односно со покажувач на растојанието на долниот раб на кочницата од носечкото челично јаже или од нивото на градбата, како и со покажувач на отворена или затворена состојба на грабачката односно друга зафатна направа ако со затворање или отворање на направата се управува од кабината.

Член 10.

Кабел-дигалките со подвижна кула односно кули и кабел-дигалките со подвижна машинска кука односно кукички на портал на неподвижни кули, мораат да бидат опремени со покажувачи на јачината односно брзината на ветрот кои автоматски даваат сигнал во кабината на дигалкарот кога брзината на ветрот ќе надмине 17 m/s.

Член 11

Кулите (столбовите) на кабел-дигалката мораат да бидат опремени со работни платформи со цврста метална ограда и со сигурни пристапи кон оние делови на дигалката што бараат постојан односно повремен преглед или надзор (кранска патека, машинска кукичка, делови за прицврстување на кабли и др.).

Широчината на работната платформа од ставот 1 на овој член и височината на цврстата метална ограда мораат да изнесуваат најмалку 1 m.

Член 12

Мачката на кабел-дигалката односно посебната контролна количка за приклучување на мачката мора да биде опремена со сигурна и добро заградена работна платформа.

Работната платформа од ставот 1 на овој член мора да биде широка најмалку 0,75 m и мора да има цврста метална ограда во височина од најмалку 1,2 m, со ракофат и надолжно пополнување од најмалку два стапа, како и со рабна заштита при дното на оградата во височина од најмалку 100 mm. Влезот на работната платформа мора да биде опремен со цврст браник (вратиче) со затворац што попречува самоволно отворање на браникот за влегување на работната платформа на мачката односно контролната количка.

Член 13

Машинската просторија на кабел-дигалката мора да биде доволно пространа така што да овозможува сместување, одржување и лесно ракување со уредите. Помеѓу сидовите на оваа просторија и витлите односно помеѓу другите погонски уреди мораат да се обезбедат прооди во широчина од најмалку 600 mm. Височината на вратата на машинската просторија мора да изнесува најмалку 1,80 m.

Член 14.

Во машинската просторија односно во кабината на дигалкарот мораат да постојат соодветни телекомуникациони уреди (телефон, радио-уред, телевизиски екран и сл.), заради одржување сигурна врска помеѓу дигалкарот (машинистот) од една страна и сигнализаторот на работилиштето од друга страна.

Член 15

Во машинската просторија односно во кабината на дигалкарот и на мостот или на работната плат-

форма на кабел-дигалката мора да биде истакната ознака за најголемата дозволена носивост на кабел-дигалката.

Член 16

При работа на едно место, која што трае подолго време, подвижната кабел-дигалка односно подвижната машинска кукичка мора да се осигури од несакано движење (поместување), и тоа со рачни или други кочни направи (шински брави, клешти и др.).

По завршената работа или пред напуштањето на работното место, дигалкарот е должен кабел-дигалката односно подвижната машинска кукичка да ја осигури од несакано движење поради дејство на ветерот, и тоа со помош на посебни направи (шински брави, клешти, котви и др.).

Член 17

Дигалкарот е должен да ја запре работата на кабел-дигалката, ако сигналната направа од членот 10 на овој правилник покаже дека брзината на ветерот ја преминала границата утврдена со проектот односно со упатството на производителот на дигалката.

Работата на кабел-дигалката дигалкарот е должен да ја запре и ако сигналната направа покаже дека брзината на ветерот ја преминала границата пониска од границата утврдена со проектот односно со упатството на производителот, а која граница работната организација ја определила со оглед на локацијата на кабел-дигалката, должината, распонот и превивањето на носечкото челично јаже и формата на зафатната направа, како и на другите околности што можат да влијаат врз безбедноста на работата.

Член 18

Во матичната книга на кабел-дигалката, покрај основните технички податоци, треба да се внесат и податоци за:

- 1) пресметаното и дозволеното најголемо превивање на носечките челични јажиња;
- 2) допуштениот агол на отклонот на балансниот столб (клатната кула) од аголот на наклонот на тој столб предвиден во техничката документација;
- 3) допуштената разлика помеѓу височината на колосекот на кранската патека на главниот столб (кулата) и балансниот столб (клатната кула).

Член 19

Пристапот и возењето на мачката на кабел-дигалката или на посебната подвижна направа, заради преглед на носечките челични јажиња и другата висечка опрема на кабел-дигалката, дозволен им е само на лица овластени од страна на корисникот на кабел-дигалката.

Член 20

Заради обезбедување сигурност при работата со кабел-дигалка, мораат да се вршат контролни прегледи и испитувања на одделни делови, уреди и опрема на кабел-дигалката.

Прегледите и испитувањата од ставот 1 на овој член се вршат дневно, неделно и годишно, според општиот акт на работната организација а зависно од типот на кабел-дигалката, од условите под кои работи кабел-дигалката и сл.

Член 21

Дневниот преглед на кабел-дигалката се состои од изворешен (визуелен) преглед на кабел-дигалката, и тоа на:

- 1) носечките челични јажиња, товарни и водечки јажиња и нивните спојни места;
- 2) носечките и водечките макари на дигалката, мачката и макарата на зафатната направа;
- 3) зафатната направа (макара со кукачка, кошница, грабачка, траверза, копачка и др.) и механизам за отворање односно затворање на кошницата или грабачката;
- 4) кочните уреди на витлите за дигање товари и на постаментите за возење на кабел-дигалката;
- 5) сите други делови што се изложени на посебни напрегања за време на работата на кабел-дигалката.

Дневниот преглед од ставот 1 на овој член опфаќа и проверување исправноста на електричните командни и сигурносни уреди (контролорот, граничникот, телекомуникационите уреди и др.).

Прегледите и проверувањата на исправноста на деловите на кабел-дигалката од ставот 1 на овој член ги вршат стручни лица на начинот и според постапката што, имајќи ги предвид упатствата на производителот и потребата од безбедност на лицата што вршат преглед, се определени со општ акт на работната организација.

Член 22

Неделниот преглед на кабел-дигалката се состои од прегледот наведен во членот 21 на овој правилник, отстранување на уочените кварови, како и од следните работи:

- 1) проверување исправноста на носечките и водечките макари, нивните оски и лежишта;
- 2) проверување исправноста на редукторот на механизмот и витлите за возење на мачката и за дигање односно спуштање на товари;
- 3) проверување исправноста на кочниците и нивните облоги со евентуална замена на истрошените облоги, со регулирање пружините на кочниците и проверување на хидрауличните односно електричните уреди на кочниците;
- 4) проверување притегањето на навртките на вијците на лежиштата на механизмите, спојниците и кукишката на редукторите;
- 5) проверување зацврстувањето на јажињата на барабаните од витлите, на носечките и прифатните направи и на другите спојни места на јажињата;
- 6) преглед на автоматските исклучувачи на струјата во крајните положби на зафатната направа и мачката на носечкото челично јаже;
- 7) преглед на контактите на електричните спроводници на апаратите за регулирање и на уредите за погон;
- 8) премачкување со маст на челичните носачи и на товарните и водечките јажиња, заради внатрешно подмачкување и заштита од корозија.

Неделниот преглед на кабел-дигалката го вршат стручните лица од членот 21 став 3 на овој правилник под надзор на лицето одговорно за одржување на дигалката на градилиштето.

Член 23

Годишниот преглед и ремонт на кабел-дигалка се состои од прегледите наведени во членот 22 на овој правилник, како и од следните прегледи односно работи:

- 1) преглед на целокупната конструкција на обата столба (кули) на кабел-дигалката и евентуална замена односно поправка на оштетените делови;
- 2) преглед на заштитното и громобранското уземјување со испитување отпорот на системот на уземјувањето;
- 3) детален преглед и евентуална замена на истрошените или оштетените (изабени) делови на механизмот за возење на мачката и дигање на товари, како и носечката опрема на кабел-дигалката;
- 4) детален преглед и евентуална замена на оштетените делови на електроинсталацијата, склопките на исклучувачите (граничните), прекинувачите и другите делови на електричните уреди на кабел-дигалката;
- 5) детален преглед и евентуална замена на оштетените делови на макарата со кукачка и на зафатната направа за пренесување материјали односно товари;
- 6) премачкување конструкцијата на столбовите (кулите) со слоеви на соодветни заштитни (антикорозиони) прсмачкувања и бои со претходно чистење на оние делови од конструкцијата што почнала да ги нагизува рѓа.

На кабел-дигалка со која се работи во две или три смени, годишниот преглед од ставот 1 на овој член се врши во обем на генерален ремонт зависно од условите на работата и изложеноста кабел-дигалката на неповолни атмосферски дејства.

Годишниот преглед на кабел-дигалката го вршат стручни лица определени со општиот акт на работната организација.

Член 24

Носечкото челично јаже на кабел-дигалката мора да се замени, ако бројот на искинатите жици (видливи) од кои е составено јажето го преминува дозволения граничен број предвиден во упатството на производителот на челичните јажиња односно на кабел-дигалката.

Член 25

За резултатите на извршените прегледи од чл. 22 и 23 на овој правилник мора да се води уредна евиденција во контролната книга на кабел-дигалката.

Член 26

Ако во маневарското поле на кабел-дигалката истовремено работат столбни и други дигалки со обртен крак, дигалкарот односно сигналистот на кабел-дигалката мора да води сметка при пренесувањето на товарот со кабел-дигалка над градилиштето да мора долниот раб на товарот да биде најмалку 4 m вертикално оддалечен од највисоката точка на столбот од столбната дигалка или кракот од авто-дигалка.

Пред спуштањето на товарот или зафатната направа (кошница, траверза и сл.) на кабел-дигалка во маневарското поле на столбна или друга дигалка, за време на истоварот на материјалот и во текот на повторното дигање на зафатната направа на кабел-дигалката, дигалкарот на столбна или друга дигалка е должен на знак на сигналистот на кабел-дигалката веднаш да ја запре работата со својата дигалка до примањето на знак дека со дигалката може да се продолжи работата.

Сигналистот не смее да допушти дигалкарот на кабел-дигалка истовремено да изведува повеќе од едно движење со кабел-дигалката ако во маневарското поле на кабел-дигалката истовремено работат столбни и други дигалки.

Член 27

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 82/1-9

3 април 1968 година

Белград

Претседател
на Сојузниот совет
за труд,
Антон Полајнар, с. р.

235.

Врз основа на членот 20 став 1 од Основниот закон за семето („Службен лист на СФРЈ“, бр. 13/65), сојузниот секретар за стопанство објавува

ДОПОЛНЕНИЈА НА СПИСОКОТ НА НОВОСОЗДАДЕНИТЕ СОРТИ СЕМЕ ОД ЗЕМ- ЈОДЕЛСКИ РАСТЕНИЈА

Во Списокот на новосоздадените сорти семе од земјоделски растенија („Службен лист на СФРЈ“, бр. 11/67 и 42/67) во точката 1 по одредбата под 10 се додаваат три нови одредби, кои гласат:

- „1) сорта „Шумадија“ селекција на Заводот за стрни жита — Крагуевац,
- 12) сорта „Дубрева“ селекција на Земјоделскиот институт — Осиек,
- 13) сорта „Маринка“ селекција на Земјоделскиот институт на Словенија — Љубљана“

Бр. 4976

25 април 1968 година

Белград

Заменик
сојузен секретар за
стопанство,
Владо Јуричиќ, с. р.

236.

Врз основа на членот 13 ст. 1 и 4 од Правилникот за методот и постапката за признавање ново-создадена сорта семе од земјоделски растенија („Службен лист на СФРЈ“, бр. 36/66), сојузниот секретар за стопанство објавува

ДОПОЛНЕНИЈА НА ЛИСТАТА НА ДОМАШНИ И ОДОМАШЕНИ СТРАНСКИ СОРТИ СЕМЕ ОД ЗЕМЈОДЕЛСКИ РАСТЕНИЈА

1. Во Листата на домашни и одомашени странски сорти семе од земјоделски растенија („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/67 и 42/67) во точката 11 по одредбата под 2 се додава нова одредба под 3, која гласи:

„3) бр. 3279;“

2. Во точката 15 по одредбата под 4 се додава нова одредба под 5, која гласи:

„5) Арним;“

3. По точката 16 се додава нова точка 16а, која гласи:

„16а. Свездан (*Lotus corniculatus* L.) Bosnalotus;“

4. По точката 64 се додава нова точка 65, која гласи:

„65. Хмел (*Humulus lupulus* L.)

1) Бачка,

2) Savinjski Golding.“

Бр. 4977

15 април 1968 година

Белград

Заменик
сојузен секретар за
стопанство,
Владо Јуричиќ, с. р.

237.

Врз основа на членот 12 од Основниот закон за статистиката („Службен лист на СФРЈ“, бр. 21/66), во врска со Одлуката за донесување План на статистичките истражувања за 1968 година — оддел Статистика на индустријата и занаетлиството, точка 7 („Службен лист на СФРЈ“, бр. 6/68), генералниот директор на Сојузниот завод за статистика донесува

РЕШЕНИЕ

ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ АНКЕТА ЗА СТРУКТУРАТА НА ВРЕДНОСТА НА ИНДУСТРИСКИТЕ ПРО- ИЗВОДИ

1. Од 20 мај до 30 јуни 1968 година ќе се спроведе анкета за структурата на вредноста на индустриските производи за 1967 година (во понатамошниот текст: анкетата).

Со анкетата ќе се опфатат определен број избрани индустриски и занаетлиски работни организации и индустриски погони на други работни организации.

2. Со анкетата ќе се соберат податоци за вредноста на производството и реализацијата, за материјалните трошоци, амортизацијата, личните доходи и акумулацијата и фондовите.

3. Анкетата ќе се спроведе според упатството и на образците што ги утврдува Сојузниот завод за статистика.

4. Во спроведувањето на анкетата учествуваат Сојузниот завод за статистика, статистичките органи односно организации во републиките, инструкторите и анкетарите.

5. Статистичките органи односно организации во републиките ќе обезбедат потребен број анкетари и инструктори за спроведување на анкетата.

6. Податоците собрани со оваа анкета ќе служат исклучиво за статистички цели.

7. Ова решение влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 460-2881/1
10 мај 1968 година
Белград

Генерален директор
на Сојузниот завод
за статистика,
Ибрахим Латифиќ, с. р.

238.

Врз основа на членот 61 од Законот за Службата на општественото книговодство („Службен лист на СФРЈ“, бр. 23/67, 54/67 и 15/68), во спогодба со гувернерот на Народната банка на Југославија и во согласност со сојузниот секретар за финансии, генералниот директор на Службата на општественото книговодство пропишува

УПАТСТВО ЗА НАЧИНОТ НА УПОТРЕБАТА НА АКЦЕПТНИОТ НАЛОГ

1. Акцептниот налог што корисниците на општествени средства го издаваат во смисла на членот 20 став 2 од Законот за Службата на општественото книговодство содржи пет примероци.

2. Првиот и вториот примерок од акцептниот налог мораат да бидат потпишани од страна на должникот — акцептант, и тоа од лица овластени, во времето на давањето на акцептот, за располагање со паричните средства на сметките кај Службата на општественото книговодство, и на нив мора да биде втиснат печат односно штембил на должникот — акцептант.

Овие примероци од акцептниот налог ги потпишува и на нив втиснува свој печат односно штембил и доверителот, како издавател на овој налог.

3. Акцептниот налог корисниците на општествени средства можат да го употребат за плаќања по основ на испорачани стоки или извршени услуги, за плаќања на камата и отплати по кредити, како и за други плаќања заради намиравање обврски по должничко-доверителни односи.

4. Како датум на давањето на акцептот се запишува датумот кога должникот го потпишува акцептниот налог.

5. Издавателот на акцептниот налог — доверител и го поднесува акцептниот налог на извршување на организационата единица на Службата на општественото книговодство кај која должникот — акцептант има жиро-сметка. Акцептниот налог може да се поднесе непосредно или преку пошта.

6. Организационата единица на Службата на општественото книговодство кај која се води жиро-сметката на должникот — акцептант должна е на акцептниот налог веднаш по неговиот прием да го стави датумот на приемот и бројот на својата евиденција.

Организационата единица на Службата на општественото книговодство акцептните налози ги заведува според редот на приемот во истата евиденција во која, во смисла на членот 336 став 4 од Законот за книговодството на стопанските организации („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/65, 29/66 и 1/68), се заведуваат решенијата допосени во судска, управна или прекршочна постапка.

7. Акцептниот налог се дава на образецот бр. 46 — Акцептен налог, кој што е објавен во посебно издание на Службата на општественото книговодство и е составен дел на ова упатство.

8. Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

О. бр. 32
23 април 1968 година
Белград

Генерален директор на
Службата на општественото
книговодство,
Радован Макиќ, с. р.

По извршеното споредување со изворниот текст утврдено е дека во текстот на Законот за стопите на амортизацијата на основните средства на работните организации, објавен во „Службен лист на СФРЈ“, бр. 52/66, на македонски јазик, се поткраднале долу наведените грешки, та, врз основа на членот 250 став 3 од Деловникот на Сојузната скупштина, се дава

ИСПРАВКА НА ЗАКОНОТ ЗА СТОПИТЕ НА АМОРТИЗАЦИЈАТА НА ОСНОВНИТЕ СРЕДСТВА НА РАБОТНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Во членот 3 во табелата под ред. број 15 под (1) по зборот: „строј“ треба да се додаде испуштениот број: „(121-31)“; под ред. број 42 во колоната 3 треба да се брише бројот: „3“, а во колоната 2 под а) по зборот: „патнички“ треба да се додаде испуштениот збор: „и“; под ред. број 97 под б) во колоната 3 наместо бројот: „9“ треба да стои бројот: „10“.

Од Генералниот секретаријат на Сојузната скупштина, Белград, 10 мај 1968 година.

По извршеното споредување со изворниот текст утврдено е дека во текстот на Одлуката за определување на земјоделските и прехранбените производи за кои при увозот се плаќа посебна давачка, објавен во „Службен лист на СФРЈ“, бр. 16/68, се поткраднале долу наведените грешки, та се дава

ИСПРАВКА НА ОДЛУКАТА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ЗЕМЈОДЕЛСКИТЕ И ПРЕХРАНБЕНИТЕ ПРОИЗВОДИ ЗА КОИ ПРИ УВОЗОТ СЕ ПЛАЌА ПОСЕБНА ДАВАЧКА

Во точката 1 под ред. број 79 во колоната 3 зборот: „свежи“ треба да се брише.

Под ред. број 97 во колоната 3 наместо зборот: „пилавски“ треба да стои зборот: „пиварски“.

Од Сојузниот извршен совет, Белград, 10 мај 1968 година.

По извршеното споредување со изворниот текст утврдено е дека во текстот на Одлуката за измени и дополненија на Одлуката за регулирање на односите на деловните банки со Народната банка на Југославија по работите на краткорочно кредитирање, објавен во „Службен лист на СФРЈ“, бр. 17/68, се поткраднала долу наведената грешка, та се дава

ИСПРАВКА НА ОДЛУКАТА ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНЕНИЈА НА ОДЛУКАТА ЗА РЕГУЛИРАЊЕ НА ОДНОСИТЕ НА ДЕЛОВНИТЕ БАНКИ СО НАРОДНАТА БАНКА НА ЈУГОСЛАВИЈА ПО РАБОТИТЕ НА КРАТКОРОЧНО КРЕДИТИРАЊЕ

На крајот на текстот наместо зборовите: „О. бр. 473 26 април 1968 година“ треба да стојат зборовите: „О. бр. 42 25 април 1968 година“.

Од Народната банка на Југославија, Белград, 7 мај 1968 година.

УСТАВЕН СУД НА ЈУГОСЛАВИЈА

ОДЛУКА

НА УСТАВНИОТ СУД НА ЈУГОСЛАВИЈА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПРЕСТАНОКОТ НА ВАЖЕЊЕТО НА РЕШЕНИЕТО НА СОБРАНИЕТО НА ОПШТИНА ГРАЧАНИЦА ЗА ДАВАЊЕ СОГЛАСНОСТ НА ОСИГУРИТЕЛНИОТ ЗАВОД ДОБОЈ ЗА ПРОШИРУВАЊЕ НА ДЕЛОВНАТА ДЕЈНОСТ НА ПОДРАЧЈЕТО НА ОПШТИНА ГРАЧАНИЦА

Уставниот суд на Југославија, оценувајќи ја законитоста на Решението на Собранието на општина Грачаница за давање согласност на Осигурителниот завод Добој за проширување на деловната дејност на подрачјето на општина Грачаница бр. 01-1282 од

21 февруари 1967 година, врз основа на јавната расправа одржана на 12 февруари 1968 година, донесе

О Д Л У К А

1. Се утврдува дека од 1 јануари 1968 година, како ден од кога се применува Основниот закон за осигурувањето и осигурителните организации („Службен лист на СФРЈ“, бр. 7/67 и 17/67), престана да важи Решението на Собранието на општина Грачаница за давање согласност на Осигурителниот завод Добој за проширување на деловната дејност на подрачјето на општина Грачаница бр. 01-1282 од 21 февруари 1967 година („Службени гласник општине Грачаница“, бр. 4/67).

2. Оваа одлука ќе се објави во „Службен лист на СФРЈ“ и „Службени гласник општине Грачаница“.

3. Уставниот суд ја донесе оваа одлука од следните причини:

Според членот 28 од Основниот закон за осигурителните заводи и заедниците на осигурувањето („Службен лист на СФРЈ“, бр. 27/61 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 14/65) повеќе општински народни одбори (подоцна: општински собранија) можеле да одлучат да основат еден осигурителен завод на подрачјето на околицата. Врз основа на спогодба постигната помеѓу општинските народни одбори на подрачјето на околицата Тузла, Народниот одбор на таа околица на 4 ноември 1961 година донесе решение за основање Осигурителен завод Тузла кој, помеѓу другото, имаше право да работи и на подрачјето на општина Грачаница.

Меѓутоа, поради неспогодби што настанале помеѓу Собранието на општина Грачаница и Осигурителниот завод Тузла во поглед начинот на работењето на овој завод, Собранието на општина Грачаница, противно на наведената спогодба, одлучи од 1 март 1967 година осигурувањето на подрачјето на оваа општина да го врши Осигурителниот завод Добој наместо Осигурителниот завод Тузла и заради тоа го донесе Решението за давање согласност на Осигурителниот завод Добој за проширување на деловната дејност на подрачјето на општина Грачаница, бр. 01-1282 од 12 февруари 1967 година.

Сметајќи дека наведеното решение му е противно на членот 5 од Основниот закон за осигурителните заводи и заедниците на осигурувањето, Осигурителниот завод Тузла му поднесе на Уставниот суд на Југославија предлог истото да се поништи.

Разгледувајќи го поднесениот предлог, Уставниот суд на Југославија утврди дека решението на Собранието на општина Грачаница е донесено за време на важењето на Основниот закон за осигурителните заводи и заедниците на осигурувањето, кој се засновал на територијален принцип и кој со одредбите на својот член 5 пропишуваше дека осигурителните заводи по правило работат само на подрачјето за кое се основани.

Бидејќи Основниот закон за осигурувањето и осигурителните организации кој се применува од 1 јануари 1968 година го напушти територијалниот принцип и во членот 10 им обезбеди на осигурениците самостојно да одлучуваат кај кој завод ќе се осигурат, Уставниот суд смета дека сите акти што се донесени за време на важењето на поранешниот Основен закон за осигурителните заводи и заедниците на осигурувањето, што се засновале врз територијален принцип, па и наведеното решение на Собранието на општина Грачаница, престанале да важат на 1 јануари 1968 година. Согласно со таквото свое мислење Уставниот суд смета дека би биле незаконити сите акти донесени по 1 јануари 1968 година кои на кој и да било начин би ги обврзувале гра-

ѓаните да се осигуруваат кај определени осигурителни заводи.

У бр. 209/67

12 февруари 1968 година
Белград

Претседател
на Уставниот суд на Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

О Д Л У К А

НА УСТАВНИОТ СУД НА ЈУГОСЛАВИЈА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА НЕУСТАВНОСТА И НЕЗАКОНИТОСТА НА ОДРЕДБАТА ОД ЧЛЕНОТ 11 ОД ОДЛУКАТА НА СОБРАНИЕТО НА ОПШТИНА ЗРЕЊАНИН ЗА СТОПИТЕ НА ОПШТИНСКИОТ ПРИДОНЕС И ДАНОКОТ НА ГРАЃАНИТЕ

Уставниот суд на Југославија, оценувајќи ја уставноста и законитоста на членот 11 од Одлуката за измени и дополненија на Одлуката за стопите на општинскиот придонес и данокот на граѓаните, за максималните и минималните годишни основици на придонесот и данокот, и за придонесите и даноците во годишни паушални износи, бр. 1-011/76/66 од 18 мај 1966 година, врз основа на јавната расправа одржана на 18 март 1968 година, донесе врз основа на членот 35 став 2 од Законот за Уставниот суд на Југославија

О Д Л У К А

1. Се утврдува дека членот 11 од Одлуката за измени и дополненија на Одлуката за стопите на општинскиот придонес и данокот на граѓаните, за максималните и минималните годишни основици на придонесот и данокот, и за придонесите и даноците во годишни паушални износи, бр. 1-011-76/66 од 18 мај 1966 година („Меѓуопштински службени лист Зрењанин“, бр. 15/66), доколку врз основа на тој член одредбите на Одлуката за обврзниците на придонесот се понеповолни од одредбите на порано донесената одлука, бил несогласен со членот 154 од Уставот на СФРЈ и со членот 16 од Основниот закон за придонесите и даноците на граѓаните („Службен лист на СФРЈ“, бр. 32/64, 52/66, 15/67, 31/67 и 54/67).

2. Оваа одлука во поглед на поединечни акти го има правното дејство од членот 32 на Законот за Уставниот суд на Југославија.

3. Оваа одлука влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“, а ќе се објави и во „Меѓуопштински службени лист Зрењанин“.

4. Уставниот суд ја донесе оваа одлука од следните причини:

Со Одлуката за измени и дополненија на Одлуката за стопите на општинскиот придонес и данокот на граѓаните, за максималните и минималните годишни основици на придонесот и данокот, и за придонесите и даноците во годишни паушални износи, бр. 1-011-76/66 од 18 мај 1966 година, Собранието на општина Зрењанин ги измени и дополни одредбите на порано донесената одлука така што некои од тие одредби станала поповолни а некои пак понеповолни за обврзниците на придонесот. Со членот 11 на таа одлука беше, покрај другото, определено таа да се применува од 1 јануари 1966 година, значи со тој член ѝ е дадено на Одлуката повратно дејство.

Уставниот суд на Југославија, по повод поднесената претставка а по претходната оценка, со своето решение бр. У-524/67 од 7 февруари 1968 година, врз основа на членот 4 став 2 и членот 61 од Законот за Уставниот суд на Југославија, поведе

постапка за оцена на согласноста на членот 11 од наведената одлука на Собранието на општина Зрењанин со Уставот и сојузниот закон.

На јавната расправа е утврдено дека оваа одлука како и одлуките што ѝ претходеле — е ставена вон сила со членот 46 од Одлуката на Собранието на општина Зрењанин за воведување општински придонеси и даноци на територијата на општина Зрењанин („Меѓуопштински службени лист Зрењанин“, бр. 6/68).

Уставот на СФРЈ во членот 154 определува дека прописите и други општи акти не можат да имаат повратно дејство, а дека само со закон може да се определи одделни негови одредби и прописи донесени врз основа на такви одредби да можат да имаат повратно дејство. Според членот 16 став 2 од Основниот закон за придонесите и даноците на граѓаните, височината на придонесите односно даноците се утврдува со прописите за определување на основиците и стопите што важеле на 1 јануари на годината за која се утврдуваат обврските, а прописите за определување на основиците и стопите на придонесот односно данокот можат да имаат повратно дејство само доколку се неповолни за обврзниците на придонесот односно данокот. Во смисла на овластувањето од членот 154 на Уставот на СФРЈ, со членот 1 од Законот за утврдување на височината на придонесите и даноците на граѓаните за 1966 година („Службен лист на СФРЈ“, бр. 57/65) определено е да може, по исклучок од членот 16 од Основниот закон за придонесите и даноците на граѓаните, височината на придонесот односно данокот за 1966 година да се утврди според прописите за определување на основиците и стопите што општествено-политичките заедници ќе ги донесат до 31 јануари 1966 година.

Видејќи Собранието на општина Зрењанин наведената одлука ја донесло дури на 18 мај 1966 година, значи, по повеќе од три и пол месеци од денот на истекот на пропишаниот рок, а во текот на постапката пред Уставниот суд на Југославија ја ставило вон сила, Судот врз основа на членот 35 став 2 од Законот за Уставниот суд на Југославија утврди дека членот 11 од Одлуката бил несогласен со членот 154 од Уставот на СФРЈ и со членот 16 од Основниот закон за придонесите и даноците на граѓаните, доколку одредбите на таа одлука биле понеповолни за обврзниците и кои, доколку се олеснувале врз утврдувањето на основиците и стопите на придонесот, според мислењето на Судот, можеле, во смисла на членот 16 став 1 од Основниот закон за придонесите и даноците на граѓаните, да се применуваат дури од 1 јануари 1967 година.

Видејќи во текот на важењето на Одлуката можело да дојде до повреда на правата на определени категории обврзници, Судот со својата одлука им даде можност на сите обврзници на придонесот, на кои со правосилни поединечни акти донесени врз основа на одредбите од Одлуката на Собранието на општина Зрењанин од 18 мај 1966 година им е повредено правото во смисла на сфаќањето на Судот, во рок од 6 месеци од денот на објавувањето на оваа одлука на Судот во „Службен лист на СФРЈ“ да можат од судот односно од органот на управата надлежен за финансирање што ги донесол поединечните акти да бараат измена на тие акти.

У бр. 524/67
18 март 1968 година
Белград

Претседател
на Уставниот суд на
Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

ОДЛУКА

НА УСТАВНИОТ СУД НА ЈУГОСЛАВИЈА СО КОЈА СЕ УТВРДУВА ДЕКА СОБРАНИЈАТА НА ОПШТИНИТЕ НА ЧИЈА ТЕРИТОРИЈА Е СЕДИШТЕТО НА СТОПАНСКАТА ОРГАНИЗАЦИЈА НЕ МОЖАТ, ВРЗ ОСНОВА НА ЧЛЕНОТ 7 ОД ЗАКОНОТ ЗА УСТАНОВУВАЊЕТО НА ИНТЕРЕСОТ НА ФОНДОВИТЕ ВО СТОПАНСТВОТО, ДА ЈА ОПРЕДЕЛУВААТ КАМАТНАТА СТОПА НА ДЕЛОВНИОТ ФОНД НА ПОГОНИТЕ СО САМОСТОЈНА ПРЕСМЕТКА ЧИЕ СЕДИШТЕ Е НА ТЕРИТОРИЈАТА НА ДРУГА ОПШТИНА

Уставниот суд на Југославија оценувајќи ја уставноста на членот 7 од Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството и на одлуките на Собранието на општина Валево за утврдување на каматните стопи на средствата на деловниот фонд за 1966 и 1967 година, по јавната расправа одржана на 18 март 1968 година, донесе

ОДЛУКА

1. Кога седиштето на стопанската организација се наоѓа на територијата на една општина а седиштето на погон со самостојна пресметка на територијата на друга општина, каматната стопа на деловниот фонд на погонот не може, врз основа на членот 7 од Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството, да ја определува Собранието на општината на чија територија е седиштето на стопанската организација.

2. Согласно со тоа одлуките на Собранието на општина Валево за утврдување на каматните стопи на средствата на деловниот фонд за 1966 и 1967 година („Службени гласник општине Валево“, бр. 7/66 и 2/67), во делот кој се однесува на погоните со самостојна пресметка на Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија, чии седишта се надвор од територијата на општината Валево, не беа во согласност со Уставот и Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството.

3. Оваа одлука на Судот во поглед поединечните акти има правно дејство на одлука со која се укинува пропис.

4. Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија ича право во рок од шест месеци од денот на објавувањето на оваа одлука да бара измена на актите за казнената камата што ја платиле погоните со самостојна пресметка со седиште надвор од територијата на општината Валево, поради неизвршување на обврските по одлуките на Собранието на општина Валево за утврдување на каматните стопи на средствата на деловниот фонд за 1966 и 1967 година.

5. Оваа одлука на Судот ќе се објави во „Службен лист на СФРЈ“ и во „Службени гласник општине Валево“.

ПРИЧИНИ

Собранијата на општините Шабац, Мали Зворник, Богатик, Лозница, Владимирци, Лајковац, Лазаревац, Уб и Коцелево, како и работничкиот совет на Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија, покренала прашање за уставноста на членот 7 од Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството („Службен лист на СФРЈ“, бр. 8/61 и 13/63 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 5/65, 15/65, 35/65, 56/65, 57/65, 4/66 и 31/67), а истовремено и ја оспорија уставноста на одлуките на Собранието на општина Валево за утврдување на каматните стопи на средствата на деловниот фонд за 1966 и 1967 година.

Оценувајќи ги покренатите прашања Уставниот суд ги зеде предвид следните факти:

Со членот 7 од Законот пропишано е на средствата на деловниот фонд, што служат за вршење комунална дејност, угостителска дејност, дејност

на туристичко посредување и дејност на услужно занаетчиство, каматната стопа на деловниот фонд да ја определува Собранието на општината на чија територија е седиштето на стопанската организација.

Врз основа на наведениот законски пропис Собранието на општина Валево на чија територија се наоѓаше седиштето на Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија, со своите одлуки определи за 1966 и 1967 година ова претпријатие да плати камата на деловниот фонд во целост по општината каматна стопа определена со сојузни прописи.

Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија кое до 2 август 1967 година имаше седиште во Валево, работеше на територијата на петнаест општини. Во составот на ова претпријатие постојат три погони со самостојна пресметка, и тоа: во Шабац, Лозница и Лазаревац. Од 2 август 1967 година седиштето на Претпријатието е пренесено во Лазаревац, а во Валево остана погон со самостојна пресметка.

Собранието на општина Лазаревац донесе одлука со која од плаќање камата на деловниот фонд го ослободи во целост Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија, предвидувајќи да можат општините на чии територии се седиштата на погоните со самостојна пресметка да пропишат каматна стопа на деловниот фонд на тие погони.

Каматата на средствата на деловниот фонд на Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија за 1966 и 1967 година пресметана е и е внесена во кредитниот фонд на Комерцијалната банка во Валево како приход на општината Валево. Од овие средства дадени му се кредити на Погонот за дистрибуција на електрична енергија во Валево и на Претпријатието за водовод и канализација во Валево.

Спротивно на одлуките на Собранието на општина Валево, општинските собранија во Шабац, Лозница и Лазаревац во 1968 година ги ослободија погоните што имаат седишта на нивната територија од плаќање камата на средствата на деловниот фонд со тоа тие средства да ги употребат за реконструкција и доградба на електричната мрежа. Меѓутоа, по налог од Службата на општественото книговодство во Валево и овие средства дополнително, како приход на општината Валево, се уплатени во кредитниот фонд на Комерцијалната банка во Валево.

Со оглед на изнесената фактична состојба предлагачите сметаат дека членот 7 од Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството не е во согласност со членот 27 од Уставот, а бидејќи одлуките на Собранието на општина Валево се донесени врз основа на овластувањето од тој член сметаат дека и тие одлуки се несогласни со Уставот.

Уставниот суд претходно го оценуваше прашањето за уставноста на членот 7 од Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството. Судот смета дека би му било противно на Уставот ако законот би определувајќи средствата за општествена репродукција остварени на територијата на една општествено-политичка заедница да можат да бидат приход за друга општествено-политичка заедница. Такво решение би му било спротивно на членот 27 од Уставот. Меѓутоа, Уставниот суд смета дека основната смисла на членот 7 на наведениот закон е во тоа што, по исклучок, им дава овластување на општините да ја пропишат каматната стопа на деловниот фонд на стопанските организации чии средства служат за вршење на комуналната дејност, угостителската дејност, дејноста на туристичко посредување и дејноста на услужно занаетчиство, што определува тие средства да се приход на општината и како заеднички средства за општествена репродукција да се внесуваат во кредитниот фонд на банката.

Во наведениот член стои дека каматната стопа ја определува Собранието на општината на чија територија е седиштето на стопанската организација, но одредбата на наведениот член не може да се толкува така што општинското собрание да е овластено да ја определува каматната стопа на деловниот фонд и кога се во прашање погони на стопанска организација кои непосредно ги утврдуваат и ги извршуваат своите обврски спрема општествената заедница и чии седишта се наоѓаат надвор од територијата на односната општина.

Според тоа, Уставниот суд смета дека овде не е во прашање неуставност на законот, туку негова непотполност, односно нејасност која може да се отфрли со толкување на законот. Тоа е причината поради која Уставниот суд не го прифати предлогот да ја утврди несогласноста на членот 7 од Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството, туку согласно со членот 250 од Уставот ја утврди смислата на таа законска одредба во согласност со Уставот.

Тргувајќи од ваквото толкување на членот 7 на Законот, Собранието на општина Валево не беше овластено да ја пропише каматната стопа на деловниот фонд на погоните со самостојна пресметка на Претпријатието за дистрибуција на електрична енергија, чии седишта се наоѓаат надвор од територијата на општината Валево. Поинаквото толкување на наведената законска одредба доведува заправо до ситуацијата до која дојде во конкретниот случај, а тоа е средствата за општествена репродукција остварени во една општина да се користат во друга општина, што им е спротивно и на основните начела и одредбите на Уставот.

Бидејќи одлуките на Собранието на општина Валево престанаа да важат, Уставниот суд го користеше овластувањето од членот 35 став 2 на Законот за Уставниот суд на Југославија и утврди дека тие одлуки беа несогласни со Уставот и Законот.

Истовремено, Уставниот суд определи оваа одлука за утврдување несогласноста на одлуките на Собранието на општина Валево со Уставот и Законот да го има истото правно дејство како да се укинат тие одлуки.

Врз основа на членот 31 став 1 точка 4 од Законот за Уставниот суд на Југославија Судот определи неговата одлука да има за последица и право на работната организација да бара измена на поединечните акти што се однесуваат на казнената камата, сметајќи дека во овој случај без основ е наплатена казнената камата и дека поради тоа мора да се даде можност за ревизија на актите за казнената камата.

Оваа одлука е донесена на седницата на Уставниот суд на Југославија, одржана на 20 март 1968 година.

У бр. 389/67

20 март 1968 година

Белград

Претседател
на Уставниот суд на
Југославија,
Блажо Јовановиќ, с. р.

ОДЛИКУВАЊА

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликуваат за особени заслуги и постигнати успеси во областа на стопанскиот, културниот и општествениот развиток на земјата

СО ОРДЕН ЗА ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО СРЕБРЕНИ ЗРАЦИ

Светина Тоне;

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО СРЕБРЕНА СВЕЗДА

Добникар Винко, Наглич-Чоп Драга и Погачар Јанко;

за заслуги и постигнати успеси во работата од значење за социјалистичката изградба на земјата

СО ОРДЕН НА ТРУДОТ СО ЗЛАТЕН ВЕНЕЦ

Хочевар Јуриј, Јанкович Јоже, Јуван Јанез, Пернуш Полда, Раздевшек Франц, Видервол Франце;

СО ОРДЕН НА ТРУДОТ СО СРЕБРЕН ВЕНЕЦ

Бегуш Виктор, Белиш Франц, Чајнко Винко, Чук Цвето, Грецељ Јоже, Комар Гојмир, Кос Алојз, Лакота Франц, Лаковшек Тоне, Медиц Доре, Пфајфар Матија, Рекељ Лудвик, Стопорко Станко, Стрговшек Јанез, Триплат Винко, Умек-Новак Каролина, Видиц Тоне, Врањек Карел, Зупан Јанез, Живковић-Сушник Стана.

за примерно залагање и постигнати успеси во областа на стопанскиот, културниот и општествениот развиток на земјата

СО МЕДАЛЈА ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД

Берлец Тоне, Безлај-Рихерник Леополдина, Гостенчник Франц, Милост-Куншич Минка, Веховар Антон;

за примерно залагање и постигнати успеси во работата

СО МЕДАЛЈА НА ТРУДОТ

Цвахте Миро, Ђурин Драготин, Хофбауер Антон, Кобал Винко, Кожух Јанез, Окун Болто, Пор Матевж, Потушек Август, Сорч-Шилер Цилка, Видиц Јанез, Жидо Мирко.

Бр. 23

17 март 1967 година

Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликува по повод осумдесетгодишнината на животот, а за особени заслуги стечени во работата во областа на научниот, културниот и општествениот развиток на земјата

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО ЗЛАТНА СВЕЗДА

Дон Нико Луковиќ.

Бр. 24

17 март 1967 година

Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА**

врз основа на членот 217 точка 4 од Уставот на Социјалистичка Федеративна Република Југославија и членот 4 од Законот за одликувањата одлучува

да се одликува по повод седумдесетгодишнината на животот, а за особени заслуги стечени во работата во областа на стопанскиот, културниот и општествениот развиток на земјата

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО ЗЛАТНА СВЕЗДА

Вицковиќ Михаило.

Бр. 25

17 март 1967 година

Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

СО Д Р Ж И Н А:

	Страна
231. Одлука за измени и дополненија на Одлуката за определување на стоките чиј извоз и увоз е регулиран — — — — —	361
232. Одлука за дополнение на Одлуката за работите на вршење услуги при облагородување стоки — — — — —	363
233. Правилник за мерките и нормативите на заштитата при работата со дигалки на кабел — — — — —	364
234. Правилник за техничките мерки за погон и одржување на електроенергетски постројки — — — — —	376
235. Дополненија на Списокот на новосоздадените сорти семе од земјоделски растенија — — — — —	379
236. Дополненија на Листата на домашни и одомашени странски сорти семе од земјоделски растенија — — — — —	379
237. Решение за спроведување анкета за структурата на вредноста на индустриските производи — — — — —	379
238. Упатство за начинот на употребата на акцептниот налог — — — — —	380
Исправка на Законот за стопите на амортизацијата на основните средства на работните организации — — — — —	380
Исправка на Одлуката за определување на земјоделските и прехранбените производи за кои при увозот се плаќа посебна давачка — — — — —	380
Исправка на Одлуката за измени и дополненија на Одлуката за регулирање на односите на деловните банки со Народната банка на Југославија по работите на краткорочното кредитирање — — — — —	380
Одлука на Уставниот суд на Југославија за утврдување на престанокот на важењето на Решението на Собранието на општина Грачаница за давање согласност на Осигурителниот завод Добој за проширување на деловната дејност на подрачјето на општина Грачаница — — — — —	380
Одлука на Уставниот суд на Југославија за утврдување на неуставноста и незаконитоста на одредбата од членот 11 од Одлуката на Собранието на општина Зрењанин за стопите на општинскиот придонес и данокот на граѓаните — — — — —	381
Одлука на Уставниот суд на Југославија која се утврдува дека собранијата на општините на чија територија е седиштето на стопанската организација не можат, врз основа на членот 7 од Законот за установувањето на интересот на фондовите во стопанството, да ја определуваат каматната стопа на деловниот фонд на погоните со самостојна пресметка чие седиште е на територијата на друга општина — — — — —	382